ЦФЕНД
ЦЕНТР ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ, МЕНЕДЖМЕНТУ, ФІНАНСІВ ТА ПРАВА

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT ECONOMY, ACCOUNTING, MANAGEMENT, FINANCE AND LAW

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

Частина 4
Part 4

26 січня 2019 р.
January 26, 2019

м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine

ЦФЕНД
ЦЕНТР ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ, МЕНЕДЖМЕНТУ, ФІНАНСІВ ТА ПРАВА

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT ECONOMY, ACCOUNTING, MANAGEMENT, FINANCE AND LAW

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

Частина 4
Part 4

26 січня 2019 р.
January 26, 2019

м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine

УДК 33
ББК 65

Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 26 січня 2019 р.): у 7 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 4. – 62 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права» з:

Академія Державної пенітенціарної служби України
Белорусский национальный технический университет
Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН
Верхньодніпровський коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету»
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету
Вінницький національний аграрний університет
Вінницький національний медичний університет
Вінницький національний технічний університет
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний коледж»
Горохівський коледж Львівського національного аграрного університету
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Донецький державний університет управління
Донецький національний університет економіки та торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка
Житлово-комунальний коледж ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
Житомирська філія Університету державної фіскальної служби України
Житомирський державний технологічний університет
Житомирський національний агроекологічний університет
Запорізький національний університет
Інститут економіки та прогнозування НАН України
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України
Інститут проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова
КГУ «ОСШ №6 города Темиртау»
Київський державний коледж туризму та готельного господарства
Київський кооперативний інститут бізнесу і права
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Київський університет ім. Бориса Грінченка
Коледж Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 90

Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього коледжу
Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Львівський технологічний коледж Національного університету «Львівська політехніка»
Львівський торговельно-економічний університет
Льотна академія Національного авіаційного університету
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського
Міжнародний університет фінансів
Міжрегіональна академія управління персоналом
Могилів-Подільський технолого-економічний коледж Вінницького національного аграрного університету
Мукачівський державний університет
Навчально-науковий інститут менеджменту, економіки та фінансів
Національна академія державного управління при Президентові України
Національна металургійна академія України
Національний авіаційний університет
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
Національний лісотехнічний університет України
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Національний університет харчових технологій
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Одеський національний економічний університет
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж»
Полтавська державна аграрна академія
Полтавський інститут бізнесу Міжнародного науково-технічного університету ім. академіка Юрія Бугая
Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка
Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України
Сторожинецький лісовий коледж
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
Тернопільська академія народного господарства
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
ТОВ «Будівельно-проектна компанія «ГАЗІНВЕСТПРОЕКТ»
Українська інженерно-педагогічна академія
Український державний університет залізничного транспорту
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Университет гражданской защиты МЧС Республики Беларусь
Університет державної фіскальної служби України
Університет економіки та права «КРОК»
Університет ім. Альфреда Нобеля

Університет митної справи та фінансів
Філія ДВНЗ «Ужгородський національний університет» у м. Львів
Харківський державний університет харчування та торгівлі
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця
Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Харківський національний університет ім. В. М. Каразіна
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Хмельницький національний університет
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Чернівецький технологічний-економічний інститут КНТЕУ
Чернігівський національний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, менеджменту, фінансів та права.
Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної безпеки і оборони в умовах кризових явищ; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; економіки сільського господарства і АПК; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; економіки природокористування; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; енергетичного менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; загальнотеоретичних питань правознавства; цивільних, господарських, екологічних та трудових правовідносин; кримінального права; міжнародного приватного права; права інтелектуальної власності та інформаційного права; розвитку адміністративного та митного права в Україні та світі; національного права держав в умовах глобалізації.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЦФЕНД ЦЕНТР ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

© Автори тез, 2019
© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019
Офіційний сайт: http://www.economics.in.ua

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 14. МЕНЕДЖМЕНТ
SECTION 14. MANAGEMENT 8

Балан В. Г., Тимченко І. П.
МОДИФІКАЦІЯ SPACE-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СЦЕНАРНОГО ПІДХОДУ 8

Корж О. В.
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ 10

Куценко М. М.
УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ 13

Ляшенко Р. В.
ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ В БІЗНЕСІ 14

Мінчак Н. Д.
МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 17

Оспанбекова Г. К.
ТЕНДЕНЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВА РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН КАК ОДНА ИЗ ОСНОВ МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ 19

Пермінова С. О., Газарян Є. А.
ПАТЕНТУВАННЯ СТАРТАПІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ 21

Саблук О. О.
ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І АКТИВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ АГЕНТІВ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 22

СЕКЦІЯ 15. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
SECTION 15. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS 24

Богач О. В., Клименко Т. В.
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЦІ 24

Гнатченко Д. Д., Гнатченко Т. О.
ПРИНЦИПИ ВИБОРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ 26

Кругова В. М.
МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІКИ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ 28

Остапченко К. Б., Лисовиченко О. И., Борукаев З. Х.
ОБЪЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ СПЕЦИФИКАЦИЯ ПРОЦЕССОВ В ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ 29

СЕКЦІЯ 16. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА
SECTION 16. THEORETICAL QUESTIONS OF LAW 31

Бойчук Д. В.
ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ ЯК ЗАХІД СПРЯМОВАНИЙ НА ПРИПИНЕННЯ, ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ 31

Бондар В. В., Гетьман В. О.
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ 33

Гонтар Д. А.
МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ 35

Іщик О. О.
ОСНОВНІ РИСИ КОМПЛЕКСНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ 37

Ковтуненко В. В.
АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ: ЗАГРОЗА ПРАВУ НА ЗАХИСТ ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ ОБСТОЮВАННЯ ПРАВ? 39

Максуров А. А.
КААРДЫНАЦЫЙНЫ НОРМЫ ПРАВА У КАНСТЫТУЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ 41

Малихіна А. А., Манько Я. О., Шапенко Л. О.
ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ З ОГЛЯДУ НА СЬОГОДЕННЯ 43

Назарчук М. А.
INSARAG КАК СУБЪЕКТ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА 45

Панова І. Ю.
ПОВНОВАЖЕННЯ СТАРОСТИ ЯК ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 46

Татаренко А. А., Шебалкова Є. І.
РОМАНО-ГЕРМАНСЬКА ПРАВОВА СИСТЕМА В СУЧАСНОМУ СВІТІ 48

Щербак С. В., Номировська Ю. В.
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ДЕМОКРАТИЧНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ 50

СЕКЦІЯ 17. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
SECTION 17. PRIVATE INTERNATIONAL LAW 52

Гуйван П. Д.
ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СПРАВЕДЛИВОГО СУДОЧИНСТВА. ТЕМПОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ 52

Дао Абоубакар
СУЧАСНА КРИТИКА ПРО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ 54

СЕКЦІЯ 18. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО
SECTION 18. CRIMINAL LAW 56

Савенко Є. В.
ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ 56

СЕКЦІЯ 19. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ
SECTION 19. LOGISTICS AND TRANSPORT .....

Гула І. А.
ПРОБЛЕМИ ТРАСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 58

Lamonina A. V.
PECULIAR PROPERTIES OF TRANSIT REGIME IN TURKEY 60

Чередниченко О. Ю.
РОЗБУДОВА ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОБ'ЄДНАВЧИХ ПРОЦЕСІВ В СУСПІЛЬСТВІ 61

СЕКЦІЯ 14
SECTION 14

МЕНЕДЖМЕНТ
MANAGEMENT

УДК 65.012(0.758)

Балан В. Г.
к. ф.-м. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Тимченко І. П.
к. е. н., асистент кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МОДИФІКАЦІЯ SPACE-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СЦЕНАРНОГО ПІДХОДУ

Всезростаючі складність та невизначеність зовнішнього середовища, його турбулентний та динамічний характер, зумовлені посиленням впливу глобальних та локальних чинників, а також рівня конкуренції на ринках ресурсів та готової продукції, спонукають підприємства до пошуку більш ефективних методів формування стратегічної поведінки та розробки стратегій розвитку.

Одним із найбільш дієвих, відносно нових інструментів розробки стратегій підприємства та його стратегічних бізнес-одиниць (СБО) на основі матричного представлення є SPACE-аналіз (Strategic Position and Action Evaluation) [3]. Це – комплексний метод стратегічної діагностики на основі багатокритеріального аналізу, який призначений для ідентифікації стратегічної позиції підприємства чи СБО та формування стратегічних рекомендацій відповідно до цієї позиції.

Незважаючи на низку переваг даного методу порівняно з іншими інструментами портфельного аналізу, все ж відмітимо один із недоліків даного методу, а саме те, що у ньому в класичному представленні не враховуються прогнози щодо можливої зміни як внутрішніх, так і зовнішніх параметрів функціонування підприємства, майбутніх факторів впливу на його діяльність, що може призвести до серйозних стратегічних прорахунків.

З метою усунення даного проблемного моменту авторами запропоновано методичний підхід до реалізації динамічного SPACE-аналізу підприємства, який дає змогу врахувати можливі сценарії (оптимістичний, найбільш імовірний та песимістичний) майбутнього та передбачає здійснення наступних етапів (рис. 1).

Етап 1. Для стратегічної сегментації підприємства, тобто виділення стратегічних бізнес-сегментів – стратегічних зон господарювання (СЗГ) або ж стратегічних бізнес-одиниць (СБО), можна скористатися методикою І. Ансоффа [1], згідно з якою для цієї мети використовуються такі параметри як потреба, технологія, тип споживача, географічний район або ж інтегральний підхід, що ґрунтується на їх комбінуванні.

Етап 2. Для отримання достовірної оцінки підприємства та його стратегічних бізнес-одиниць (СБО) необхідна об’єктивна та ґрунтовна інформація за всіма критеріями оцінювання. З цією метою до складу експертної групи необхідно включити фахівців за кожним напрямом діяльності (СБО), які володіють відповідними компетенціями, навичками, досвідом і знаннями, та зовнішніх експертів-консультантів для більшої об’єктивності аналізу.

Етап 3 є найбільш відповідальним з точки зору створення бази процедури оцінювання, оскільки перелік часткових критеріїв має задовольняти низці вимог, основними з яких є повнота, мінімальність та вимірюваність.

Етап 4. Визначення вагових коефіцієнтів часткових критеріїв оцінювання для кожного із узагальнених критеріїв *FS, CA, IS, ES* за допомогою методу аналізу ієрархій. На цьому кроці необхідно скористатися шкалою, запропонованою Т. Сааті [3] для парних порівнянь часткових критеріїв кожного із узагальнених критеріїв *FS, CA, IS, ES*. У результаті можна

отримати відповідні матриці парних порівнянь $\left\| a_{ij}^{p} \right\|_{n_p \times n_p}$ (тут індекс p – позначення узагальненого критерію, а n_p – відповідно кількість часткових критеріїв оцінювання для p-го узагальненого критерію. Вагові коефіцієнти часткових критеріїв для кожного з узагальнених критеріїв є власними числами побудованих матриць, але їх можна розрахувати за наближеною формулою: $w_i^p = \frac{\sqrt[n_p]{a_{i1}^p \times a_{i2}^p \times ... \times a_{in_p}^p}}{\sum_{k=1}^{n_p} \sqrt[n_p]{a_{k1}^p \times a_{k2}^p \times ... \times a_{kn_p}^p}}$, $i = 1; 2; ...; n_p$.

Етап 1. Стратегічна сегментація діяльності підприємства.

↓

Етап 2. Формування експертної групи з фахівців підприємства та зовнішніх експертів.

↓

Етап 3. Ідентифікація часткових критеріїв оцінювання для кожного із узагальнених критеріїв FS (Financial Strength), CA (Competitive Advantage), IS (Industry Strength), ES **(**Environmental Stability).

↓

Етап 4. Визначення вагових коефіцієнтів часткових критеріїв оцінювання для кожного із узагальнених критеріїв FS, CA, IS, ES за допомогою методу аналізу ієрархій.

↓

Етап 5. Експертний аналіз стратегічних бізнес-одиниць за частковими критеріями оцінювання (оцінки для поточного та прогнозованого станів підприємства для кожного з можливих сценаріїв майбутнього).

↓

Етап 6. Обчислення значень узагальнених критеріїв для кожної стратегічної бізнес-одиниці та побудова відповідних векторів для поточного та прогнозованого станів підприємства (з урахуванням можливих сценаріїв (оптимістичного, найбільш імовірного та песимістичного) майбутнього).

↓

Етап 7. Формування стратегічних рекомендацій (матриці стратегічних рішень) для визначених базових траєкторій.

↓

Етап 8. Розробка стратегічних рекомендацій на основі суперпозиції базових стратегічних рішень для формування стратегій розвитку кожної стратегічної бізнес-одиниці для кожного з можливих сценаріїв майбутнього.

Рис. 1. Етапи методики застосування динамічного SPACE-аналізу підприємства на основі сценарного підходу

Етап 5. Після цього експертним шляхом за 6-ти бальною шкалою здійснюють оцінювання (для поточного та прогнозованого станів) кожної бізнес-одиниці (підприємства) за кожним з обраних часткових критеріїв (від 0 – найгірше значення до 6 – найкраще значення).

Етап 6. «Зважування» експертних оцінок у межах кожної групи часткових критеріїв для кожної бізнес-одиниці для поточного стану здійснюють за формулами:

$$FS_i^B = \sum_j w_j^{FS} \times FS_{ij}^B \; ; \; IS_i^B = \sum_k w_k^{IS} \times IS_{ik}^B \; ;$$

$$CA_i^B = \sum_s w_s^{CA} \times CA_{is}^B - 6;\ ES_i^B = \sum_p w_p^{ES} \times ES_{ip}^B - 6.$$

Для прогнозованих станів обчислення інтегральних оцінок узагальнених критеріїв (за оптимістичним, найбільш імовірним та песимістичним сценаріями) здійснюється з використанням аналогічних співвідношень.

Етап 8. Для формулювання стратегічних рекомендацій для кожної бізнес-одиниці з урахуванням прогнозованих траєкторій скористаємося результатами, одержаними в [2].

Етап 9. При розробці SPACE-рекомендацій будемо використовувати вектори стратегій, розраховані для найбільш імовірного сценарію, але братимемо до уваги й граничні значення (оптимістичний та песимістичний прогнози), оскільки як зазначав Нассім Талеб [5] «при виборі стратегії надзвичайно важлива крайня межа ризику – так-так, куди важливіше знати найгірший варіант, чим загальний прогноз; а особливо це важливо в тому випадку, якщо найгірший сценарій просто неприйнятний».

Зрозуміло, що формування стратегічних рекомендацій для кожної стратегічної одиниці потребує застосування інтегрального підходу на основі аналізу суперпозиції базових траєкторій та відповідних їм базових стратегічних рішень.

Список літератури

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.

2. Балан В. Г. Формування стратегії розвитку підприємства на основі динамічного SPACE-аналізу / В. Г. Балан, І. Тимченко // Схід, № 4 (144), 2016 р. – С. 5–16.

3. Radder L. The SPACE Matrix: A tool for calibrating competition / L. Radder, L. Louw // Elsevier Science Ltd.: Long range planning. – 1998. – № 31. – P. 549–559.

4. Saaty T. Scaling Method for Priorities in Hierarchical Structures/ T. Saaty // J. of Mathematical Psychology, 1977. – № 15. – P. 234–281.

5. Taleb N. The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable. – Random House Trade Paperbacks, 2010. – 480 p.

УДК 339.1

Корж О. В.
студент групи 1ОП-16, 3 курс,
Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету»
Науковий керівник:
Панченко Н. С.
викладач циклової комісії бухгалтерський облік,
Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету»

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Стійкий розвиток будь-якого підприємства нерозривно пов’язаний з підвищенням його конкурентоспроможності, яка прямо залежить від якості та своєчасності прийнятих рішень на всіх рівнях управління маркетингом.

Під управлінням маркетингом на підприємстві розуміється системна управлінська діяльність, здійснювана у внутрішній і зовнішній середовищах організації, і спрямована на формування попиту і її задоволення за рахунок пропозиції ринку конкурентоспроможних товарів (робіт, послуг, ідей, починань, проектів та ін.) з метою отримання економічного чи іншого ефекту.

Необґрунтовані, помилкові або запізнілі рішення, що приймаються керівниками в області маркетингу, можуть негативно вплинути на прибуток і репутацію підприємства, а також на лояльність клієнтів, нерідко призводячи до серйозних збитків або банкрутства.

В останні роки на Українському ринку спостерігаються такі тенденції в маркетингу:

– зростання обсягів інформації, яку потрібно обробити з метою вибору і обгрунтування управлінського рішення;

– нестача часу керівників на аналіз проблемних ситуацій;

– непрофесіоналізму в інформаційній галузі у підприємців і фахівців з маркетингу.

Основні проблеми в управлінні маркетинговою діяльністю, які часто зустрічаються на Українських підприємствах:

1. Відсутність спеціальних знань про маркетинг.

Приймати рішення про те, які комунікації з майбутнім цільовим споживачем найбільш ефективні, загалом покладаючись виключно на свій життєвий досвід, може стати для бізнесу величезною проблемою.

2. Недоліки фінансових, людських, часових ресурсів.

Якщо бюджет обмежений, можливість найняти багато талановитих робітників скорочена. Додаткові навантаження, пов'язані зі створенням ефективного менеджменту маркетинга, витрачають багато сил та часу. І, як правило, керівники підприємств міркують що краще займатися оплатою поточних рахунків на утримання бізнесу, обслуговуванням клієнтів і, нехтуючи плануванням маркетингових кампаній.

3. Розвиватися за новими технологіями і тенденціями.

Кожна людина яка пов'язана з бізнесом знає, як багато доводиться приділяти уваги і особистого часу управління компанією, щоб зберегти поточні позиції в конкурентній боротьбі. Виникає нестача вільного часу для роздумів стратегій. Маркетинг може здатися тягарем. Проте щоб бути успішним в бізнесі, необхідно бути в тренді сучасних інновацій комплексного просування бізнесу.

4. Вибір сучасних маркетингових комунікацій.

Доставити вчасно маркетингове повідомлення потенційним клієнтам не так-то просто, як може здатися на перший погляд. Ігрове поле маркетолога рябіє різними сучасними варіантами: великими кількостями соціальних мереж, потокове відео, живий чат, пошукові системи, контекстна реклама і т. д. Також не можна відмовлятися від традиційного маркетингу. Прямі електронні розсилки та місцеві події, заходи, як і раніше залишаються дуже ефективними інструментами комунікацій.

5. Збільшення знань споживачів про бренд, що веде до появи нових клієнтів.

Будь-якому бізнесу потрібні клієнти з потребами, які компанія може задовольнити. Завдання маркетолога визначити точки дотику з споживачами і запропонувати просту і зрозумілу можливість покупцям знайти рішення на свої запити. Задоволені клієнти можуть розповісти свою історію про те, яке задоволення вони отримали від наданих послуг, і чим ваш сервіс відрізняється від конкурентів. Маркетолог повинен передбачити таку можливість виділитися на загальному фоні і заздалегідь спланувати бажаний сценарій. Необхідно бути поміченим і розширити клієнтську базу.

Вирішення проблем в маркетинговій діяльності підприємництва в Україні:

1. Вирішення цієї проблеми полягає в передачі функції маркетолога на аутсорсинг. Коли підприємство може дозволити собі утримувати маркетингову службу – це гарно впливає на кількість продаж. Але в більшості випадків вигідніше надати вирішення завдань просування бізнесу зовнішнім фахівцям, які компетентні в цій галузі. Результат буде більш професійний, і керівництво компанії зможе заощадити і позбутися від вічних проблем. Професійні маркетологи освоїли спеціалізовані інструменти маркетингу, що дає їм переваги. Вони можуть зробити доручену роботу в більш стислі терміни і їм буде потрібно менше фінансових витрат на досягнення намічених цілей.

2. Вирішення цієї проблеми неможливе без створення маркетингового плану. Іноді з'являється спокуса, взяти і скористатися плагіатом. Але чи зможете обіграти конкурентів і зробити прорив в бізнесі з таким підходом до вирішення проблеми? Маркетинговий план повинен базуватися на враховувати потенційні загрози і використовувати свої конкурентні переваги та ресурсних обмеженнях бізнесу,. Планування починається з визначення цілей бізнесу, а стратегія маркетингу повинна розкривати шляхи досягнення цілей. Маркетинг відповідає за вирішення найважливіших завдань:

– аналітична (вивчення ринку, споживачів, конкурентів, товарної структури ринку, аналіз внутрішнього середовища підприємства),

– виробнича (організація виробництва нових товарів, матеріально-технічного постачання, управління якістю і конкурентноздатністю продукції),

– функція збуту (організація системи руху товарів, проведення цілеспрямованої товарної політики, організація сервісу, проведення цілеспрямованої політики збуту).

– управління та контролю (планування, інформаційне забезпечення, комунікаційне забезпечення управління маркетингом, моніторинг та аналіз).

3. Рішення проблеми полягає в систематичному плануванні та контролі виконання. І хоча швидкість змін в маркетингових технологіях приголомшує, не можна відставати. Необхідно автоматизувати типові і повторювані маркетингові задачі. Це заощадить гроші, час і нерви.

4. Перш ніж експериментувати і витрачати свій дорогоцінний час і чималі ресурси, треба зрозуміти, де знаходиться ваша цільова аудиторія.

5. Щоб вирішити цю проблему, треба визначити і сегментувати цільову аудиторію на локальному ринку і запропонувати їм відповідне комерційну пропозицію, від якого їм важко буде відмовитися. Необхідно почати спілкуватися на мові клієнта, пояснюючи йому доступним чином цінність вигідного співробітництва з вашою компанією.

Для цього потрібно виконати наступні дії:

– зрозуміти, чим відрізняється ваш бізнес від конкурентів і чому цільової аудиторії бажано мати справу з вами;

– сформулювати переконливу повідомлення і змусити потенційних клієнтів зробити деякі заходи для вирішення виниклих проблем них потреб;

– розробити маркетингову стратегію для вашої цільової аудиторії, що включає не тільки набір повідомлень, а й канали ефективних комунікацій;

– бути в курсі того, що буде головним закликом до дії у ваших цільових споживачів;

Отже, останнім часу інформаційна діяльність стала невід'ємною частиною діяльності будь-яких організацій, а одним з напрямків перебудови бізнес-процесів, що здійснюються підприємствами, стало широке використання новітньої комп'ютерної і телекомунікаційної техніки, формування на її основі високоефективних інформаційно-управлінських технологій.

У більшості підприємств є більше ідей для просування своїх продуктів або послуг, ніж є фактичних ресурсів для реалізації стратегій. Розстановка пріоритетів і обґрунтування обмежень на маркетингові витрати. Необхідно вкладати кошти туди, де вони будуть надавати максимальне вплив на продажу.

Компанії малого бізнесу близькі до своїх клієнтів або потенційним покупцям – вони можуть розмовляти або взаємодіяти з ними щодня. Важливо використовувати ці контакти, що надають можливість дізнатися про те, що клієнти дійсно хочуть або потребують. Додаткова проблема полягає в тому, що смаки клієнтів постійно змінюються, і ви повинні адаптувати свої послуги для задоволення цих змін.

Обов'язок оперативного управління бізнесом виключає зневага до планування маркетингової стратегії. Не можна просто сподіватися, що клієнти самі знайдуть ваш бізнес.

Список літератури

1. Проблема управления маркетингом [Електронный ресурс]. – Режим доступа: https://actualmarketing.ru/management/challenges-in-marketing-management.

2. Рожков И. В. Современные направления применения информационных технологий / И. В. Рожков. – ЭТАП: экономическая теория, анализ, практика, 2013. – № 1.

3. Беляева М. Е. Особенности информационного обеспечения управленческого анализа / М. Е. Беляева // Актуальные вопросы бухгалтерского учёта, анализа и аудита, 2012 – № 9 (18).

4. Степанова А. А. Информационное обеспечение управления маркетингом на предприятии / А. А. Степанова // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент», 2013. – № 3 (14).

5. Мишулин Г. М. В развитие методологии исследования эволюционирующих рыночных инструментов / Г. М. Мишулин // Вестник Института дружбы народов Кавказа. Ставрополь. – 2014. – № 1 (29).

УДК 005.7

Куценко М. М.
к. т. н., доцент кафедри управління проектами,
Київський національний університет будівництва і архітектури

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні спостерігаються світові тенденції переходу від «раціональної економіки» до нової «поведінкової економіки». Такий перехід суттєво змінює підходи до поведінки менеджерів проектів у застосуванні сучасних методів та методологій управління проектами, програмами та портфелями проектів. Економіки держав все більше вливаються у процес цифрового управління. Ширшого застосування набувають бази знань, процеси управління знаннями та використання інновацій. Такі зміни приносять нові бачення у розвиток суспільств, систем державного управління та управління розвитком реального сектору економік.

Основний постулат «раціональної економіки» свідчить, що людина робить вибір, виходячи з можливого оптимального результату. Тобто, при виборі проектів менеджер буде здійснювати свій вибір неупереджено, набуваючи тільки найкраще з того, що можемо дозволити, спираючись на раціональні очікування. Твердження «поведінкової економіки» це умовна оптимізація, що означає, що вибір відбувається при обмеженому бюджеті, часі впровадження та альтернативах рішень. «В умовах конкурентних ринків, де ціни можуть вільно підніматися і опускатися, ці флуктуації відбуваються так, що пропозиція виявляється дорівнює попиту», – пише Талер в своїй книзі «Нова поведінкова економіка» [1]. Засновником поведінкової економіки вважається Даніель Канеман (Daniel Kahneman), лауреат Нобелівської премії 2002 р. за «включення даних психологічних досліджень в економічну науку, особливо тих, що стосуються суджень людини і прийняття рішення в ситуації невизначеності» [2]. Канеман довів, що найчастіше вчинки людей йдуть в розріз прогнозам теорії підготовки та прийняття рішень.

Активне застосування знань, баз знань, систем управління знаннями є рушієм розвитку організацій, підприємств та економік в цілому.

Стабільний розвиток організацій спирається на побудову ефективних систем управління програмами розвитку, впровадження управлінських інформаційних систем. Для того, щоб сформувати конкурентні переваги, організація повинна збільшити цінність знання і формувати на їх основі інноваційні ідеї для створення конкурентоздатних продуктів. Організаційне навчання і управління знаннями стали останнім часом предметом багатьох досліджень. Компанії більше не в змозі досягати конкурентних переваг спираючись лише на матеріальні активи, і знання стають важливим інструментом підвищення конкурентоздатності і створення цінності. Сучасні успішні світові компанії активно розвивають системи знаходження, доступу, використання і створення організаційних знань, підтримуючи інтерес до знань, творчість, довіру, роботу в командах і партнерство, націленість на побудову цінності проектів і програм [3]. Метою сучасних досліджень є розгляд систем знань в рамках ціннісного підходу стабільного розвитку організацій. Для цього необхідно розглянути підходи до формування системи управління знаннями та проаналізувати як створюється цінність проектів та програм, та які знання приймають у цьому вагому участь.

Список літератури

1. Талер. Р. Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать. – М.: Эксмо, 2017. – 368 с.

2. Канеман Д. Принятие решений в неопределенности: Правила и предубеждения // Д. Анеман, П. Словик, А. Тверски – Харьков: Гуманитарный центр, 2005. – 632 с

3. Куценко М.Н. Ценностно-ориентированный подход управления программами инновационного развития на основе системы управления знаниями. – Харьков: Технологический аудит и резервы производства. – 2012. – № 6/4 (8).

УДК 338.242.2

Ляшенко Р. В.
Дисертант зі спеціальності 073 – менеджмент на
здобуття наукового ступеня доктора філософії,
Житомирський національний агроекологічний університет

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ В БІЗНЕСІ

Сучасні підприємства України стикаються з рядом труднощів, щодо утримання конкурентних позицій на ринку. Сучасний вітчизняний ринок характеризується швидкими темпами розвитку, широким асортиментом, насиченням продукції високої якості, яка виробляється як всередині країни, так і імпортується з-за кордону. Це обумовлює необхідність знаходити нові рішення, випереджати конкурентів у розвитку. Цього можна досягти шляхом впровадження сучасних концепцій та підходів до організації менеджменту.

Аналізуючи розвиток економіки України в умовах політичних, соціальних та економічних негараздів, все більш актуальним постає питання про трансформування системи управління вітчизняних підприємств. Це обумовлюється тим, що на підприємствах діють застарілі, недосконалі механізми управління, які не адаптовані до вимог сучасної ринкової економіки. Слід зазначити, що існують різні підходи до управління в бізнесі (рис. 1).

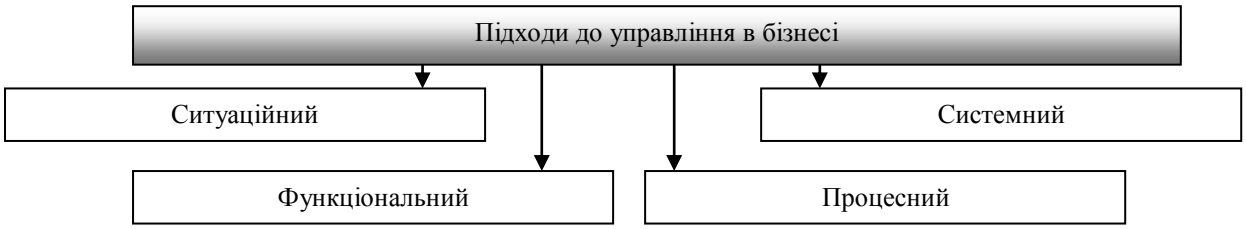

Рис. 1. Основні підходи до управління в бізнесі
Джерело: власна розробка автора

І. Ситуаційний підхід управління.

Ситуаційний підхід – спосіб мислення відносно організації, що розглядає конкретні ситуації, а саме: виділення факторів, що створили певну ситуацію і є найбільш впливовими, визначення недоліків і переваг, обмежень і наслідків ситуації, обрання специфічних прийомів і методів управління для конкретної ситуації. Використання даного підходу до управління сприяє більш ефективному досягненню мети особливо на крупних підприємствах із великою кількістю поставлених до вирішення завдань [8]. Ситуаційний підхід орієнтує менеджерів на використання можливостей прямого прикладання науки до конкретних ситуацій та умов. Центральним моментом ситуаційного підходу є ситуація, тобто конкретний набір обставин, які впливають на підприємство в конкретний період часу. Через те, що в центрі уваги опиняється ситуація, ситуаційний підхід підкреслює значущість «ситуаційного мислення». Ситуаційне управління передбачає прийняття рішень не відповідно до встановлених планів роботи, а в міру виявлення потенційних проблем. Цей підхід потребує значного рівня децентралізації управління, а отже забезпечує необхідну адаптивність і гнучкість організаційної структури, швидку реакцію на умови, що постійно змінюються [4].

Відмінністю ситуаційного підходу від інших підходів можна вважати також те, що він передбачає не лише визначення факторів, які сприяли виникненню певної ситуації, але й встановлення їх пріоритетності, сили впливу, дослідження можливих наслідків та загроз. Основним же завданням менеджера в ситуаційному підході визначається вибір на основі проведеного аналізу конкретних методів управління та прийняття відповідних управлінських рішень відповідно до особливостей ситуації, що склалася [10].

Ситуаційний підхід, так само як і системний, здатний забезпечувати високу адаптивність підприємства до зовнішніх змін, оскільки сприяє збалансуванню системи,

приведенню у відповідність окремих частин цілого та їх поєднанню [10, с. 65]. Розглядаючи підприємство як цілісну систему, даний підхід має безумовні переваги, в той же час недоліком є абсолютизація впливу зовнішнього оточення на ефективність господарської діяльності підприємства, в той час як управління підпорядковується конкретним ситуаціям, однак не контролює їх.

ІІ. Функціональний.

Функціональний підхід довгий час вважався єдиним для організації операційної та управлінської діяльності як для виробничих підприємств, так і для підприємств сфери послуг. Функція – це сукупність процесів у знятому вигляді. Роль функціонального підходу, що розглядається як безперервна серія взаємопов'язаних управлінських функцій, які становлять основу організації процесу управління, полягає в тому, що забезпечуючи високу продуктивність праці, він стимулював здобуття професійної спеціалізації, спрощував процеси управління, зменшував споживання матеріальних ресурсів, покращував координацію робіт, надавав повноту влади функціонерам-керівникам підрозділів. Особливість функціонального підходу полягає в його комплексності. Дійсно, розглядаючи систему з боку функцій і відволікаючись від її внутрішнього змісту, який, як правило, виключно різнорідний щодо складу і природи процесів, що відбуваються, ми нібито в цілому охоплюємо цю різноманітність в її підсумковому вияві – поводженні системи [4].

Функціональний підхід до управління підприємством ґрунтується на вертикальній ієрархічній структурі, за якої окремі організаційні одиниці (підрозділи, цехи, відділи, департаменти тощо) виокремлюються за ознакою виконання ними певної функції: чим більшою є кількість та складність виконуваних на підприємстві завдань – тим більше рівнів та складових матиме його ієрархічна [6].

Функціональний підхід є домінуючим на вітчизняних підприємствах. Необхідно зазначити, що його застосування дійсно має ряд переваг. Перш за все, це простота та зрозумілість побудови організаційної структури (лінійна, функціональна або штабна). По-друге, висока централізація повноважень забезпечує скорочення накладних витрат, а автономність підрозділів дозволяє уникнути дублювання управлінських функцій, сприяє спеціалізації як посадових осіб, так і окремих фахівців, та відповідно підвищенню їх компетенції, удосконаленню професійних навичок [7]. Однак, відносна автономність кожної структурної одиниці підприємства обмежує їх здатність формувати горизонтальні зв'язки та ефективно взаємодіяти між собою для вирішення комплексних і складних завдань [6].

Серед інших недоліків функціонального підходу можна виділити відсутність цілісного опису технологій, її розбиття на окремі непов'язані фрагменти; відсутність особи, відповідальної за контроль технології в цілому та за кінцевий результат [3].

ІІІ. Процесний.

Процесний підхід веде до спрощення багаторівневих ієрархічних організаційних структур, що забезпечує більшу орієнтацію організації на споживача. За рахунок скорочення ієрархічних рівнів організаційної структури процесний підхід дозволяє спростити обмін інформацією між різними підрозділами. Перехід до процесного підходу дозволяє усунути відособленість підрозділів і посадових осіб, розглядати діяльність в системі менеджменту якості не в статиці, а в динаміці, коли діяльність в системі має постійно поліпшуватися на основі відповідних вимірювань і аналізу, акцентувати увагу менеджменту на взаємодії підрозділів і посадових осіб, що дає можливість усувати «нічийні поля», тобто ділянки діяльності, що випадають з-під впливу системи менеджменту якості [4].

Процесний підхід характеризується більшою здатністю до вдосконалення менеджменту, що вкрай важливо в умовах зростаючої конкуренції, з якою постійно стикаються організації, та розширює можливості організацій у розвитку бізнесу [5].

Однією з головних переваг процесного підходу є його спрямованість на кінцевий результат, підвищення результативності та ефективності підприємства в досягненні поставлених цілей. При цьому делегування повноважень із визначенням відповідальних виконавців та створення умов для постійного розвитку і удосконалення бізнес-процесів,

скорочення непотрібних операцій дозволяє досягти достатньо високих показників рентабельності та зростання конкурентоспроможності [4].

Поруч із численними перевагами процесного підходу можна виділити також і деякі його недоліки. По-перше, надання пріоритетного значення розвитку технологій призводить до зменшення уваги або навіть ігнорування розвитку інших сфер та напрямків діяльності підприємства. Зокрема, при даному підході недостатньо уваги приділяється працівниками підприємства, їх мотивації, що може призвести до зниження продуктивності праці [2].

IV. Системний.

Досягнення цілей розвитку підприємства у певному періоді є складним процесом, який передбачає вирішення завдань і функцій управління на основі методів і підходів до управління. Серед найбільш відомих підходів до управління (системного, процесного, ситуативного) у наш час особливо важливе значення набирає системний підхід, який розглядає підприємство як систему, елементи якої взаємозв'язані між собою, що дозволяє ефективно управляти усією системою на основі налагодженої роботи кожного з елементів. Системний підхід в управлінні базується на загальній теорії систем, згідно з якою [9]:

– дослідження окремих частин цілого не дозволяє мати уявлення про ціле (твердження Л. Берталанфі);

– втрата функціональності будь-якої частини цілого може призвести до втрати працездатності усієї системи (позиція П. Анохіна).

Системний підхід в теорії менеджменту визначає організацію як сукупність взаємопов'язаних елементів, які орієнтовані на досягнення єдиної кінцевої цілі в умовах зовнішнього середовища, що змінюється, і до яких відносять спільні цінності, стратегічну орієнтацію, структуру, стиль управління, склад співробітників, сукупність теоретичних знань та практичного досвіду. Сутність системного підходу до управління полягає в наступному: формулювання цілей та встановлення їхньої ієрархії до початку будь-якої діяльності, пов'язаної з управлінням; отримання максимального ефекту, тобто досягнення поставлених цілей шляхом порівняльного аналізу альтернативних шляхів та методів досягнення цілей та здійснення вибору; кількісна оцінка цілей та засоби їх досягнення, заснована на всебічній оцінці всіх можливих і планованих результатів діяльності [1].

Отже, системний підхід дозволяє дослідити функціонування, розвиток, структуру цілого (об'єкта), встановити властивості його частин (елементів), простежити взаємодії і взаємозв'язки між ними. Відповідно до системного підходу ефективність цілого залежить від ефективності усіх його частин, а не окремих частин із найліпшою ефективністю [9].

Кожен із вищерозглянутих підходів має практичне використання. Нерідко в управлінні підприємством паралельно застосовують два підходи. Останні десятиліття популярним був процесний підхід до управління. Інтерес практиків був стійкий до застосування цього підходу, можливо й тому, що саме процесоорієнтований підхід є обов'язковою умовою при впровадженні сертифікації якості продукції. Однак останнім часу все більше уваги звертається до використання системного підходу.

Підсумовуючи усе вищесказане, можемо зробити висновок, що системний менеджмент у дослідженні управлінських методів є одним з найважливіших елементів, оскільки сприяє всебічному впливові на структурно-функціональний зміст управлінських явищ, вивчає їх багатогранні зв'язки та оточуюче середовище, системоутворюючі фактори та їх розвиток.

Список літератури

1. Дідур К. М. Системний підхід до управління підприємством та персоналом підприємства [Електронний ресурс] / К. М. Дідур // Ефективна економіка. – 2012. – № 4.

2. Захаркін О. О. Порівняльна характеристика концепцій управління підприємством в системі його інноваційної діяльності / О. О. Захаркін // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 53 – 59.

3. Коваль З. О. Оцінювання ефективності вартісно-орієнтованого управління підприємством в екосистемі інновацій / З. О. Коваль // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 714. – С. 348 – 357.

4. Кононова І. В. Аналіз підходів до управління підприємством у сучасних умовах / І. В. Кононова // Прометей. – 2013. – № 1. – С. 146 – 151.

5. Пінда Ю. В. Процесний менеджмент як можливий напрямок зміцнення конкурентоспроможності будівельних підприємств [Електронний ресурс] / Ю. В. Пінда // Ефективна економіка. – 2010. – № 12.

6. Семон Б. Й. Порівняльний аналіз можливості застосування функціонального та процесного підходів до управління установою / Б. Й. Семон, В. Л. Шевченко, І. В. Подобєдов, Я. О. Радченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znpcvsd/2009_1/1.pdf.

7. Сидоренко М. Процессный подход к управлению предприятием. Почему за ним будущее? / М.Сидоренко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://kngrup.com/publications/articles/protsessnoe-upravlenie/135.

8. Харченко В. А. Підходи до управління сучасним підприємством / В. А. Харченко // ДонНТУ, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/15454.

9. Харченко В. А. Системний підхід до стратегічного управління підприємством / В. А. Харченко // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 1. – С. 157 – 160.

10. Чараева М. В. Концептуальные основы формирования стратегического финансового управления реальными инвестициями российских предприятий / М. В. Чараева // Terra Economicus. – 2011. – Т. 9. – № 2 – 2. – С. 165 – 170.

УДК 331.5

Мінчак Н. Д.
к. е. н., старший викладач кафедри економіки та менеджменту,
Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Останніми роками в міжнародному менеджменті докорінно змінилися погляди на персонал. Сучасні умови – швидкий науково-технічний прогрес, особливо в електроніці, зв'язку, інформатиці, інноваційність виробництва, складні глобалізаційні процеси і пов'язаний з ними своєрідний розвиток людини і людства – все це визначило нову роль людських ресурсів. Людський ресурс, за своєю сутністю, є невичерпним і таким, що здатен самооновлюватися. Тому в сучасному менеджменті новітня наукова школа зветься «Школою управління людськими ресурсами». Досліджувана категорія розглядається як головний фактор, стратегічний ресурс підприємства. Сутність нового підходу до управління цим ресурсом визначний класик сучасного менеджменту П. Друкер зауважив: «Людьми не треба управляти. Завдання – спрямовувати людей». Сучасні наукові школи «За гуманізацію управління», стосовно категорії «персонал» виділяють два види стратегій: організаційні і функціональні [1, с. 187]. До організаційних відносимо: стратегію управлінської культури, стратегію організаційного розвитку, стратегію управління знаннями. До функціональних стратегій слід віднести: стратегії забезпечення ресурсами, управління ефективністю, розвитку персоналу, винагород, трудових взаємин. Всі ці стратегії мають свою нішу щодо організації діяльності підприємства, але разом з тим кожна з них взаємопов'язана і відіграє суттєву роль в управлінні підприємством у цілому. Організаційні стратегії є основоположними для побудови організаційної структури підприємства і визначають його будову. Функціональні стратегії спрямовані на визначення сутності підприємства, формування його функціональних систем. Це і забезпечення відповідними ресурсами, і ефективність управління, і розвиток персоналу, і формування системи стимулювання, і визначення специфіки трудових відносин, і ефективного використання персоналу та ін.. Необхідним є підхід до персоналу не леше як до працюючих, а в повному і широкому розумінні як до людського фактору. Він став головним стратегічним ресурсом будь-якого підприємства і головним фактором його конкурентної переваги. Доцільно розглядати персонал підприємства як його людський ресурс [2, с. 19]. У концепції роботи з кадрами на основі врахування зовнішніх та внутрішніх факторів впливу (законодавства, економічної кон'юктури, цілей та особливостей даного підприємства) визначаються: 1) «філософія» – загальний підхід на підприємстві до людини як головного ресурсу; 2) стратегічні цілі в роботі з персоналом; 3) сучасні принципи кадрової роботи (дотримання законодавства, рівність і партнерство у взаємовідносинах, турбота про соціальні умови праці і життя співробітників); 4) шляхи та

засоби вирішення проблем щодо основних напрямів управління персоналом; 5) добору якісних кадрів, їх розстановки, адаптації, забезпечення здорових умов праці, відпочинку, навчання та розвитку персоналу; 6) налагодження ефективного керівництва персоналом, згуртування його в творчий колектив; 7) формування й втілення корпоративної культури підприємства. Слід зазначити, що на думку представників «Школи управління людськими ресурсами», останні слід розглядати як систему, що складається з наступних складових: інтелектуальної, психофізіологічної та особистісної, від ступеня взаємоузгодження яких залежить ефективність їх використання. Деякі науковці не виділяють в структурі персоналу особистісний компонент. Але враховуючи сучасні умови в яких працюють підприємства, виокремлення цієї складової персоналу є необхідним, адже для досягнення цілей господарювання в умовах ринкової економіки саме особистісні цінності, погляди, індивідуальний підхід до роботи відіграють набагато більшу роль ніж освіта та психофізіологічні характеристики працівника. Тому, застосовуючи системний підхід при визначенні сутності поняття «персонал» були виявлені певні характерні для нього ознаки, такі, як: тісний взаємозв'язок між структурними компонентами та складність побудови, що обумовлено концентрацією в ньому одночасно трьох рівнів зв'язків [4, с. 108]: 1. Зв'язки з минулим часом, в яком було сформовано сукупність фізичних і духовних властивостей, інших здібностей особи, що визначають її здатність до праці і розвитку, тобто фактично формує зміст поняття «трудовий ресурс». 2. Зв'язки з сучасністю, в якій повністю або частково використовуються сформовані в минулому здібності і природні властивості особи. На цьому етапі можна зробити порівняльний аналіз реалізованих і нереалізованих можливостей особи і виокремити невикористані можливості. 3. Зв'язки з майбутнім, які полягають в розвитку, удосконаленні існуючих і набутих у процесі трудової діяльності здібностей, що можуть бути реалізовані при настанні певних організаційно-економічних умов у майбутньому. Враховуючи особливості формування, розвиток і використання персоналу можна стверджувати, що він є динамічною системою, складовими якої є здібності, компетенції, що систематично використовуються в процесі трудової діяльності та потенційні здібності, які можуть бути наявними або з'явитися в процесі праці і використовуватись в майбутньому при настанні певних організаційно-економічних умов. Саме особливості складу персоналу і здатність його до розвитку дозволяють ідентифікувати досліджувану категорію та співвіднести її як загальне до часткового з такими, на перший погляд, тотожними до нього поняттями як: робоча сила, людський капітал, трудові ресурси, трудовий потенціал.

Найбільш сучасне визначення персоналу дають вчені Травін В. В., Дятлов В. А., які визначають персонал як економічну категорію, що характеризується кількісними і якісними показниками, величина яких залежить від характеру економічних відносин [3, с. 344], адже він підкреслює можливість зміни величини і якості персоналу під впливом чинників господарського середовища та реальних соціально-трудових відносин. Персонал є частиною працездатного населення та фактором економічного розвитку підприємства. Слід зазначити, що даний термін використовується, як правило, за кордоном. В Україні оперують категоріями «трудові ресурси», «трудовий потенціал». Таким чином, категорія «трудові ресурси» – це одна з форм вираження поняття «людські ресурси». Людські ресурси в сьогоднішньому розумінні – це працездатна частина населення, яка, маючи фізичні та інтелектуальні можливості, здатна створювати матеріальні блага або надавати послуги. Економічна категорія «персонал» є більш ємним поняттям, оскільки відображає розвиток суспільного поділу праці, процес виділення управлінської праці, появу різного роду організаційних структур, що обслуговують всі фази процесу суспільного відтворення матеріальних благ. Отже, на сучасному етапі розвитку виробничих відносин категорія «персонал» дозволяє розглядати працю в єдності двох її сторін: матеріальної (об'єктної) і суспільної (суб'єктної). Як об'єктне поняття, «праця» характеризує взаємодію особистих властивостей людини при виконанні трудових функцій. Як суб'єктну форму працю можна визначити не тільки у вигляді соціально-економічних і організаційно-трудових відносин, що виникають у процесі залучення працівників до праці.

Список літератури

1. Дмитренко Г.А., Протасова Н.Г. Управління людськими ресурсами: навч. посібник. – К.-Херсон: Олді-плюс, 2006. – 256 с.
2. Дмитренко Г. А. Стратегический менеджмент, целевое управление персоналом организации: Учеб. пособие. – МАУП, 1998. – 28 с.
3. Травин В. В., Дятлов В. А. Менеджмент персонала предприятия. Учеб.-практ.пособие. – М.: Дело, 1998. – 273 с.
4. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник. – К.: Кондор, 2004. – 432 с.

УДК 330.101.8

Оспанбекова Г. К.
магистр экономических наук

ТЕНДЕНЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВА РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЕНОЙ ЭКОНОМИКИ» В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН КАК ОДНА ИЗ ОСНОВ МЕХАНИЗМА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Многочисленные государства, испытавшие в условиях современного кризиса спад и массовую безработицу, занялись более активным поиском новых моделей для дальнейшего успешного и устойчивого развития. В качестве такой модели была предложена модель «зеленой» экономики, данная модель будет направлена на рост благосостояния общества и социальных гарантий, а наряду с этим будет происходить уменьшение экологических рисков и дефицитов.

Согласно понятию ООН, «зеленая экономика» – это та экономика, которая повышает благосостояние людей и обеспечивает социальную справедливость, и при этом существенно снижает риски для окружающей среды и ее обеднения. В самом простом понимании, данная экономика с низким количеством выбросов углеродных соединений, эффективно использующая ресурсы отвечающая интересам всего общества.

Относительно Казахстана, то принятая 3 мая 2013 года Концепция по переходу Казахстана к «зеленой экономике» предложенная Н. А. Назарбаевым закладывает основы для глубоких системных преобразований с целью перехода к новой формации с помощью повышения благосостояния, качества жизни населения и вхождения в число тридцати наиболее развитых стран мира при минимальной нагрузке на окружающую среду и деградализации природных ресурсов [1, с. 4]. В целом, «зеленая экономика» – это экономика завтрашнего дня, именно она должна стать движущей силой экономического развития XXI века. Ее концепция включает в себя идеи множество других направлений в экономической науке и философии, таких как ресурсная ориентация экономики, экологическая экономика и экономики окружающей среды.

Согласно инициативе Президента РК на основе инфраструктуры и наследия выставки «ЭКСПО-2017», весной был создан Международный центр зеленых технологий и инвестиционных проектов. Прежде всего деятельность центра направлена на создание условий для работы инвесторов, гарантий возвратности и сохранности «зеленых» инвестиций, формирования «зеленой» культуры и решения ряда экологических проблем через развития «зеленых» технологий в Казахстане и в последующем в странах Центрально-Азиатского региона.

Таким образом к 2020 году 100 % населения городов и 80 % жителей сел должны быть обеспечены стабильным водоснабжением и иметь доступ к системе центрального водоснабжения. Сельское хозяйство получит стабильное водоснабжение к 2030 году, в следствии чего будут решены проблемы саязанные дефицитом водных ресурсов [2, с. 55 – 59]. За счет «озеленения» экономики производительность труда планируется вырасти в три раза по сравнению с 2012 годом. По выбросам оксидов и азота Казахстан достигнет европейского уровня к 2030 году. В том же 2030 году все население будет охвачено вывозом твердых бытовых отходов. А вот санитарным хранением мусора будет охвачено 95 % отходов. Доля переработки составит 40 %. Переход к данной модели является необходимым

составляющим для нашего государства, поскольку экономическое развитие в настоящее время сосредоточено на добывающих производствах и экспорте сырьевых товаров.

В большинстве секторов экономики наблюдается относительно высокий уровень энергоемкости и загрязнения, а наряду с этим и энергоэффективность. Прежде всего принятая нами Концепция направлена на повышение эффективности использования ресурсов и продвижения новых технологий для обеспечения устойчивого роста для будущих поколений. Концепция состоит из семь составляющих компонентов: развитие возобновляемых источников энергии; энергосбережение и энергоэффективность; развитие устойчивого и эффективного органического сельского хозяйства; управления отходами; рациональное использование водных ресурсов; развитие «зеленого транспорта»; сохранения и эффективного управления экосистемами. Общий объем инвестиций, необходимых для реализации программы оценивается в среднем в 3 – 4 млрд. долларов США в год в течение 2014 – 2050 годов. Крупные годовые инвестиции потребуются в 2020 – 2024 годах, а это примерно 1,8 % от общего объема ВВП.

Несмотря на то, что принятые в Казахстане определения зеленой экономики еще не достигли рекомендованной ООН, широты охвата всех проблем, стоящих перед обществом, наше государство является региональным лидером по «озеленению» национальной экономики. На нынешнем, начальном этапе перехода экономики на принципы «зеленой экономики», казахстанский вариант тяготеет к идеи развития модели непрерывного роста потребления на основе развития индустрии, которая эффективно и бережно использует ресурсы [3, с. 373 – 374].

Таким образом, «зеленая экономика» призвана разрешать и предотвращать такие конфликты с использованием новейших технологических методов, изменения законодательства, методов государственного регулирования и сложившихся социально-экономических традиций и укладов.

Не стоит путать, что «зеленая экономика» – это экономика, которая, прежде всего, заинтересована в сохранении природы. Нет, «зеленая экономика», прежде всего, это «экономика», а потом уже «зеленая» [4, с. 310]. Дело в том, что неоправданные затраты и потери общества на «документирование охраны окружающей среды» могут нанести экономике и природе вред больший, чем сама деятельность такого небольшого бизнеса, как, например, сельский магазин или парикмахерская, владельцы которых вынуждены неоднократно ездить в областные центры и тратить значительные деньги на получение экологических разрешений наравне с крупными заводами [5, с. 270 – 273].

Зачастую в развитых государствах данный малый бизнес освобожден от экологического регулирования [4, с. 310]. В Астане будут применены шестнадцать «зеленых» проектов, отобранных на ЭКСПО, среди них российские, австрийские, польские и французские. После завершения международной выставки «ЭКСПО-2017» и вопросы, которые в ней обсуждались дадут стимул для устойчивого и гармоничного развития в рамках «зеленой» экономики, «зеленых» технологий, «зеленой» энергетики.

В недалеком будущем наше государство займет достойное место среди стран-лидеров, внедривших зеленые технологические инновации в экономику своей страны. За последнее десятилетие концепция «зеленой экономики» стала стратегическим приоритетом для многих правительств и межправительственных организаций. Уже не менее шестидесяти пяти стран, включая и нас встали на путь, ведущий к «зеленой экономике». Преобразуя свою экономику в движущую силу устойчивости общества, они нацелены на решение основных задач XXI века, от растущей урбанизации, нехватки ресурсов до изменения климата и экономической нестабильности.

Список литературы

1. Бегенеев А. Солнце, воздух, вода, и без них – никуда / А. Бегенеев // Казахстанская правда. 27 апреля. О правовых условиях для перехода к «зеленой экономике». – 2013.

2. ЭКСПО-2017: модернизационный прорыв Казахстана: Сборник материалов конференции / Под ред. З. К. Шаукеновой. – Астана: Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан, 2017.

3. Пути развития альтернативной энергетики Казахстана: аналитический обзор. НЦ НТИ. – Алматы: НЦ НТИ, 2010.

4. Экология и устойчивое развитие: учебник / М. С. Тонкопий и другие. – Алматы: Экономика баспасы, 2011.

5. Атаханова К. Зеленой планете – «зеленую экономику»: состояние окружающей среды на глобальном уровне / К. Атаханова, В. Гавричков, С. Могилюк // Литер. – 2012. – № 118.

УДК 338.4

Пермінова С. О.
к. пед. н., доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,
Газарян Є. А.
магістрант,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ПАТЕНТУВАННЯ СТАРТАПІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Тісний зв'язок стартапів з інноваційною діяльністю сьогодні є рушійною силою технічного прогресу. Невеликі команди сторюють оригінальні продукти на основі унікальних технологій, які користуються великим попитом. На думку засновника «Twitter» Ісаака «Біз» Стоуна: «Сучасні високотехнологічні проекти повинні служити одній меті: спрощувати користувачам будь-які дії в їхньому повсякденному житті» [1].

Поява на сучасному ринку великої кількості стартапів – це ще не гарантія успіху. Причинами провалу стартапів-проектів, зазвичай, є невдалі маркетингові стратегії, поганий менеджмент, брак коштів та слабкий захист інноваційного продукту від конкурентів.

За даними опитування учасників стартап-акселератора GenerationS, близько 40 % засновників українських стартаперів побоюються співпрацювати з корпораціями – потенційними замовниками через ризики втрати інтелектуальної власності, оскільки корпорації прагнуть бути власниками патентів на всі розробки або, в кращому випадку патентувати спільно із розробниками. Щоб розробка не була присвоєна компанією-замовником, молодим підприємцям потрібно подбати про належний правовий захист.

Патент являється захисною грамотою, яка забезпечує законне право автора розпоряджатися і використовувати на свій розсуд продукти інтелектуальної діяльності, а також це справжня гарантія збереження прав розробника, та спосіб захисту від патентного тролінгу, який здатен загубити навіть зовні міцний і життєздатний стартап-проект [2].

В процесі пошуку інвестиційних коштів патенти дозволяють мінімізувати ризики щодо недобросовісних дій з боку потенційного інвестора. Також запатентований або захищений стартап має більші шанси та цінність для залучення інвестицій чи продажу.

Однак, патентування – це процедура тривала і дорога, особливо, якщо планується отримувати міжнародний патент. Тому до вибору об'єктів патентування слід підходити раціонально. Патентувати потрібно саме ключові технології, які є унікальними та представляють комерційну цінність стартапу, і є найбільш привабливими для конкурентів.

Для того, щоб закріпитися на ринку із своєю продукцією і вдало розвиватися необхідно розробити грамотну стратегію патентування, яка передбачає розділення стартапу на складові і аналіз кожної з них на предмет патентоспроможності.

Оскільки стартапи, частіше всього, це інноваційна розробка, тому патентується винахід чи корисна модель, які мають відповідати певним критеріям. Графічна чи текстова частина стартапу може бути зареєстрована як торговельна марка, яка є цінним активом, і втрата якої прирівнюється практично до втрати бізнесу, адже саме завдяки їй споживачі ідинтифікують продукцію.

Без охоронних документів стартап-проекти завжди знаходиться під загрозою, що спонукає розробників ще на стадії ідеї розробляти стратегію захисту продуктів їхньої інтелектуальної діяльності.

Список літератури:

1. Что такое стартап. Интернет-маркетинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://itkeys.org/what-are-startups.
2. Все, что необходимо знать о патентовании стартапов в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://chp.com.ua/all-news/item/43824-vse-chto-neobhodimo-znat-o-patentovanii-startapov-v-ukraine.

УДК 338.4

Саблук О. О.
здобувач,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І АКТИВНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ АГЕНТІВ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

До підготовки майбутніх агентів комерційної діяльності ставляться нові вимоги, серед яких – формування таких ґрунтовних знань та вмінь, які максимально сприяли б інтелектуальному розвиткові особистості, освоєнню нею цілісною системою знань, зорієнтованих на щонайбільший розвиток майбутнього фахівця, його нахилів, уподобань, соціальну, національну і професійну зрілість. На необхідність формування професійних вмінь майбутнього фахівця вказує ряд науковців: О. Джеджула [3], Н. Іванова [1], Г. Селевко [2], І. Харченко [4], О. Шмерко [5].

У нашому дослідженні акцентуємо увагу на позааудиторній роботі, яка на нашу думку, найбільше сприяє формуванню професійних умінь, до основних форм якої відносимо: Дні і тижні фахівця, професійні декади відділень, зустрічі з практичними працівниками і роботодавцями; професійні клуби, «Ярмарки знань», презентації спеціальностей, зустрічі з професією, предметні олімпіади, професійні конкурси тощо. Такі форми роботи сприяють формуванню стійкого інтересу студентів до майбутньої сфері професійної діяльності, їх об'єктивної самооцінки, саморефлексії, виявлення ступеня відповідності їх особистісних якостей вимогам обраної спеціальності.

Великими можливостями володіють конкурси професійної майстерності, на яких майбутні фахівці демонструють свої професійні вміння та навички, діляться першими професійними секретами своєї спеціальності.

Велике значення для професійного зростання майбутнього фахівця має організація і проведення екскурсій на сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства, де студенти можуть познайомитися з кращими досягненнями в сфері аграрного виробництва. Зустрічі з фахівцями і працівниками АПК, які змогли створити необхідні умови для рентабельності своїх підприємств, спонукають студентів до професійного самовдосконалення, створення програми саморозвитку.

Наведемо приклади створення даних ситуацій в творчій роботі студентів зі створення проектів. Результатом роботи студентів в проекті була розроблена гра «Економічні дебати», що передбачала розвиток у студентів вміння «розкласти» запропоновану проблему на різні складові, висунути аргументи «за» і «проти», обґрунтувати свою точку зору з проблеми і в результаті прийти до єдиного рішення. Ця гра є потужним інструментом розвитку здатності студента проводити ретельний аналіз ситуації, «йти» від односкладових категоричних відповідей, вміти розглядати і порівнювати багато аспектів проблеми, пропонувати свої обгрунтовані рекомендації.

При завершенні роботи над проектом «Побудова професійної кар'єри» зі студентами проведено ділову гру «Тридцять три нещастя в побудові професійної кар'єри», де використовувалися ситуації: створення програми саморозвитку, проб самовдосконалення, накопичення первинного досвіду «роботи над собою», аналізу причин неуспіху людей, які намагалися щось змінити у своїй долі, самореалізуватися в професії, але не досягли бажаного. Учасники гри виступили в ролі експертів, мотивуючи або спростовуючи «причини неуспіху» (прогалини в освіті, відсутність сили волі, невпевненість у прийнятті рішень, нетерпимість тощо). Ці ситуації припускали визначення студентами різних рівневих

груп власних позицій, їх обґрунтування та захист в мікрогрупах. На початку гри кожен студент отримав «одну з причин неуспіху», щоб підготуватися до виступу. Далі учасники пробують ролі експертів, намагаються обґрунтувати ту чи іншу причину: 1) погана спадковість (якщо ви від народження обділені високим інтелектом, можна скористатися допомогою команди, а не працювати в поодиноко), 2) відсутність чітких цілей в житті (якщо у людини немає певної мети в житті або хоча б якогось прагнення, то у неї не може бути жодних надій на успіх), 3) відсутність бажання піднятися над посередністю (якщо людина байдужа до своєї долі до такої міри, що у неї немає бажання зробити своє життя більш гідним, вона байдужа до винагороди, то покладати на неї надії – справа пуста), 4) прогалини в освіті (здобути освіту раз і назавжди сьогодні неможливо, знання застарівають через кілька років, тому до освічених людей відносяться ті, хто займається самоосвітою і самовдосконаленням протягом усього життя), 5) відсутність сили волі (людина повинна вміти контролювати свої негативні якості. Тільки навчившись цьому, ми зможемо контролювати обставини в житті, якщо самі не виховаємо себе, то нас чекають невдачі), 6) хвороби і недуги (без здоров'я складно досягти висот у житті, контролюючи все це можна зберегти своє здоров'я), 7) вплив середовища, особливо в дитячому віці (є приклади неблагополучних сімей, а діти, бажаючи вирватися з цього кола, домагаються великих висот в житті, і навпаки, бувають випадки, що в забезпечених сім'ях, діти «заповнюють» його шкідливими звичками), 8) відкладання справ в «довгий ящик» (краще дій сьогодні, використовуючи всі засоби, оскільки завтра такого моменту може більше і не випаде), 9) відсутність наполегливості в досягненні мети (добре почати – це вже півсправи, – але почавши, треба, звичайно ж довести до кінця свої задуми), 10) негативні риси характеру (неприємна, груба, хамовита людина не швидко завоює авторитет у колег, надій на успіх у неї мало), 11) безконтрольна пристрасть до азарту (прагнення до ризику і авантюри призводить до поразки мільйони людей), 12) наявність страхів у житті (страхи бувають різні, їх необхідно долати, можна скористатися допомогою фахівця-психолога), 13) невдалий шлюб (для деяких людей, у яких гармонійні сімейні стосунки як еліксир енергії, працездатності, бажання досягати все нові цілі, а інші ж, навпаки, «поринуть з головою» в роботу, щоб заповнити порожню нішу, довести всім і собі, що життя триває), 14) невдалий вибір партнерів по бізнесу (якщо поруч з тобою колеги розумні, далекоглядні, процвітаючі, тоді і ти будеш натхненний роботою), 15) невдалий вибір професії (в справі, що не доставляє вам ніякого задоволення, досягти успіху неможливо), 16) відсутність ентузіазму (людину з ентузіазмом видно здалеку – це легка, жива, енергійна людина, яка легко знаходить своє місце в будь–якому колективі), 17) навмисна ганебність (втративши чесність, усвідомлено вступивши на цей шлях, сподіватися нема на що, все таємне стає явним, репутація буде втрачена), 18) зарозумілість і марнославство (вони попереджають оточуючих – тримайтеся подалі від цієї людини).

Отже, для формування професійних вмінь студенів актуальною є позааудиторна робота, до основних форм якої відносимо: Дні і тижні фахівця, професійні декади відділень, зустрічі з практичними працівниками і роботодавцями; професійні клуби, «Ярмарки знань», психологічні тренінги, перегляд відеофільму; використано активні методи (особистісно-розвиваючі ситуації, створення електронного портфеля, ділові ігри «Економічні дебати», «Тридцять три нещастя в побудові професійної кар'єри», проекти «Консультант в торговому залі», «Аналіз ринку вакансій по місту Гайсин», «Побудова професійної кар'єри», виробничі завдання і ситуації).

Список літератури

1. Иванова Н. В. Формирование профессиональной компетентности студентов экономический специальностей учреждений среднего профессионального образования: дис. ... канд. пед. наук. Москва, 2005. 256 с.

2. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация. Народное образование. 2004. № 4. С. 138 – 143.

3. Сучасні освітні технології у професійній підготовці фахівців аграрного профілю: монографія / за ред. О. М. Джеджули, О. В. Солоної, Р. В. Будяк. Вінниця: [б. в.], 2015. 214 с.

4. Харченко И. М. Формирование умений и навыков предпринимательской деятельности у студентов негосударственных учебных заведений: дис. … канд. пед. наук. Самара, 1998. 185 с.

5. Шмерко О. Зміст і структура професійної компетентності студентів коледжів торгово-економічного профілю. URL: http://oldconf.neasmo.org.ua/node/945 (дата звернення: 19.11.2018).

СЕКЦІЯ 15

SECTION 15

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

УДК 657.6

Богач О. В.
викладач економічного відділення,
Лозівська філія Харківського
автомобільно-дорожнього коледжу,
Клименко Т. В.
викладач економічного відділення,
Лозівська філія Харківського
автомобільно-дорожнього коледжу

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЦІ

Теперішній час можна характеризувати як епоху побудови інформаційної цивілізації, яка народжується в результаті розвитку і постійного вдосконалення інформаційно-комп'ютерних технологій.

Основна суть і роль інформаційних технологій – це передача, зберігання, обробка і сприйняття інформації.

Слово «інформація» походить від латинського слова informatio – роз'яснення, виклад. У побуті інформація розуміється як нові знання, відомості [1, с. 12]. Поняття інформації є одним з основних в сучасній науці. Значення інформації в житті сучасного суспільства стрімко зростає, змінюються методи роботи з інформацією, розширюються сфери застосування нових інформаційних технологій.

За даними світової громадської організації Internet Society (ISOC) в 2014 році кількість зареєстрованих інтернет-користувачів перевищила 3 млрд осіб, і щорічно вона продовжує збільшуватися в середньому на 12 %. При цьому основне зростання припадає не на розвинені, а країни, що розвиваються і найменш розвинених країн.

Способи, методи і засоби збору, реєстрації, передачі, зберігання, обробки і видачі інформації визначають інформаційні технології.

Самі інформаційні технології являють собою сукупність методів і засобів, що використовуються для збору, зберігання, обробки і поширення інформації в географічному просторі.

Під «інформаційними технологіями» (ІТ) розуміється вся сукупність форм, методів і засобів автоматизації інформаційної діяльності в різних сферах [1, с. 13]. Як наука інформаційні технології включають методологічні та методичні положення, організаційні установки, методи використання інструментально-технічних засобів, тобто, все те, що регламентує і підтримує інформаційне виробництво і діяльність людей, залучених в це виробництво. Трансформація нових наукових знань в конкретну інформаційну технологію – основне завдання інформаційних технологій як науки.

Застосування інформаційних технологій в економіці та управлінні дозволяє представити в формалізованому вигляді, придатному для практичного використання, концентроване вираження наукових знань і практичного досвіду для реалізації і організації соціальних процесів. При цьому передбачається економія витрат праці, часу та інших матеріальних ресурсів, необхідних для здійснення цих процесів. Тому інформаційні технології відіграють важливу стратегічну роль, яка постійно зростає.

Інформаційні технології мають в цілому ряд властивостей:

– дозволяють активізувати й ефективно використовувати інформаційні ресурси суспільства, що економить інші види ресурсів;

– реалізують найбільш важливі, інтелектуальні функції соціальних і економічних процесів;

– дозволяють оптимізувати в багатьох випадках автоматизувати інформаційні процеси в період становлення і розвитку інформаційного суспільства;

– забезпечують інформаційну взаємодію людей, що сприяє поширенню масової інформації;

– інформаційні технології швидко асимілюються культурою суспільства, знімають багато соціальних, побутових та виробничих проблем, розширюють внутрішні та міжнародні економічні та культурні зв'язки, впливають на міграцію населення по планеті;

– займають центральне місце в процесі інтелектуалізації суспільства, розвитку системи освіти, культури та нових (екранних) форм мистецтва, популяризації шедеврів світової культури та історії розвитку людства;

– грають ключову роль в процесах отримання, накопичення, поширення нових знань;

– дозволяють реалізувати методи інформаційного моделювання глобальних процесів, що забезпечує можливість прогнозування багатьох природних ситуацій в регіонах підвищеної соціальної і політичної напруженості, екологічних катастроф, великих технологічних аварій.

Розвиток інформаційних технологій в даний час досягло принципово нового рівня.

У сучасній економіці інформаційні технології відіграють величезну роль. Всі ресурси комп'ютерної індустрії на даному етапі розвитку світового співтовариства спрямовані на автоматизацію традиційних економічних процесів. Активне застосування електронних технологій, передбачених інформаційної економікою, веде до розподілу і споживання суспільних благ, суспільного виробництва в більш доступній формі.

Ключовою відмінністю від традиційних методів господарювання класичної економіки, основним інструментарієм якої є менеджмент і ринкова модель ведення бізнесу, інформаційна економіка базується на месседжменті, інноваційному підприємництві, інформаційному інжинірингу та автоформалізації економічних процесів [3].

Зміна функцій грошей, які на сучасному етапі виступають в ролі засобу розрахунків, привело до створення електронної системи платежу. Зародилися такі поняття як віртуальні гроші і банки, почали формуватися електронні фондові ринки, які відіграють величезну роль в економічній діяльності держави.

Уже не перший рік на ринку, як офіційні грошові системи, функціонують криптовалюти. Ці цифрові валюти існують безпосередньо в мережі і ніяк не пов'язані ні з будь-якою звичайною валютою, ні з будь-якою державною валютною системою. Зростання числа покупок, які можна здійснити за допомогою криптовалюти знижує необхідність у використанні реальних грошей, які пропонують центральні банки, що веде до збільшення кількості грошей, не обслуговуючих товарообіг [2].

Інформаційні технології стирають географічні межі і дозволяють будь-якій особі стати учасником світового ринку, а також отримати доступ до придбання практично будь-якого продукту, незалежно від того, де саме він був створений.

У 90-х роках з'явився новий напрямок економіки – електронна комерція. Зникла потреба у створенні електронних копій паперових документів, інформація у вигляді оригіналів – електронних документів передається безпосередньо до одержувача електронним чином. І це набагато прискорює більшість бізнес-процесів і знижує витрати.

Формується новий тип ринків – електронні торгові майданчики (онлайнові каталоги, аукціони, біржі та спільноти), які об'єднують підприємства різних галузей. Їх метою є зведення продавців і покупців.

Розвиток інформаційних технологій і стрімке впровадження їх в сучасну економіку кардинально змінило її, дозволяючи швидше, якісніше, ефективніше обробляти інформацію, зберігати її в невимірній кількості і миттєво передавати дані на будь-які відстані.

Інформаційні технології швидко стають життєво важливим стимулом розвитку світової економіки, вони також дають можливості приватним особам, фірмам і співтовариствам, що займаються підприємницькою діяльністю, більш ефективно і творчо вирішувати економічні та соціальні проблеми.

Інформаційні ресурси представляють собою величезну матеріальну цінність, і якщо вони недостатньо захищені, несанкціонований доступ до цих ресурсів може привести до

катастроф, а в умовах конкуренції корпорацій, фірм і цілих держав, може радикально змінити ситуацію на користь того, хто одержав такий доступ.

Таким чином, проникнення інформаційних технологій в економіку призводить до її глобалізації та появи нових економічних інструментів. В цілому це призводить до прискорення економічних процесів і виробництва.

Список літератури

1. Економічна інформатика: підручник / [Макарова М. В., Гаркуша С. В. Білоусько Т. М., , Гаркуша О. В.] за заг. ред.. д.е.н., проф. М. В. Макарової. – Суми: Університетська книга, 2011. – 480 с.
2. Вплив криптовалюти на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://popecon.ru/otrivki/629-vlijanie-kriptovalyut-na-ekonomiku.html.
3. Інформаційна економіка і її структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.info/2-661.html.

УДК 658.004.9: 334.726

Гнатченко Д. Д.
асистент кафедри програмної інженерії та кібербезпеки,
Київський національний торговельно-економічний університет,
Гнатченко Т. О.
аспірантка кафедри програмної інженерії та кібербезпеки,
Київський національний торговельно-економічний університет

ПРИНЦИПИ ВИБОРУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розвиток інформаційних технологій у XXI столітті постійно вносить зміни не тільки у стиль повсякденного життя сучасних людей, а й впливає на ведення бізнесу. Якщо раніше застосування новітніх технологій було не обов'язковим, то на сьогоднішній день інформаційні технології стали необхідним інструментом ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Однак коло різноманітних технологій для ведення бізнесу щодня зростає, що створює певні проблеми у виборі, як у новоствореного підприємства, так і вже діючого, оскільки в результаті розширення діяльності або виході на міжнародний ринок виникає необхідність оновлення або заміни вже існуючого програмного забезпечення. Особливо гостро дане питання постає перед підприємствами корпоративного типу, оскільки для корпоративного підприємства характерними особливостями є:

– розгалужена та/або багаторівнева система управління;

– територіальна розподіленість за філіями, дочірніми підприємствами тощо;

– потреба в оперативній консолідованій звітності та узгодженому корпоративному плануванні.

Під дією внутрішніх та зовнішніх факторів процес вибору інформаційних технологій, що задовольнили б потреби системи управління підприємством, значно ускладнюється за рахунок наступних.

До факторів внутрішнього середовища підприємства слід віднести: підхід до впровадження та розвитку інформаційної системи, повнота охоплення автоматизацією бізнес-процесів підприємства, прямі зв'язки між завданнями підприємства та функціональним наповненням інформаційної системи тощо. До основних факторів зовнішнього середовища відносяться: цінова політика компанії-розробника програмного продукту, розвиток підходів до управління підприємством та до впровадження інформаційної системи управління тощо [1].

Узагальнюючи вищезазначене, до основних критеріїв вибору програмного забезпечення для корпоративного підприємства можна віднести [2]:

1) забезпечення інформаційного взаємозв'язку окремих структурних підрозділів підприємства;

2) прискорення процесу обробки та передачі необхідних відомостей;

3) надання інформації у формі, зрозумілій усім цільовим користувачам;
4) повнота функціональних можливостей інформаційної системи;
5) можливість швидкого переналагодження;
6) адаптація до законодавства України;
7) вартість придбання та впровадження інформаційної системи.

На жаль, не всі підприємства приділяють достатню увагу наведеним факторам і критеріям, що негативно відображається на результатах автоматизації у вигляді невідповідності очікуванням керівництва. Найчастіше причинами виступають наступні [3]: невірно оцінюються потреби підприємства у порівнянні з тими потребами, на які розрахована обрана конфігурація і склад інформаційної системи; вибір інформаційної системи без урахування галузевої специфіки підприємства; неможливість гнучкого налаштування або модифікації своєї конфігурації; група причин, пов'язаних з компетентністю впроваджувальної команди (методика впровадження, професійна підготовка фахівців, які беруть участь у впровадженні з боку розробника або постачальника); відмова підприємства від проведення відповідної реорганізації своїх бізнес-процесів.

Саме тому вважаємо за доцільне сформулювати перелік основоположних принципів, яких слід дотримуватися у процесі вибору інформаційних технологій управління корпоративним підприємством для досягнення максимального ефекту від їх впровадження.

Досліджуючи практичні аспекти впровадження інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах В. Святненко та І. Нетреба виділили [4]:

– принцип системності (полягає у підході до досліджуваного об'єкта як єдиного цілого; виявленні на цій основі різноманітних типів зв'язків між структурними елементами, що забезпечують цілісність системи; встановленні напрямів виробничо-господарської діяльності системи тощо);

– принцип розвитку (передбачає можливість постійного оновлення системи на основі нарощування обчислювальних потужностей, оснащення новими технічними та програмними засобами з метою розширення та оновлення кола завдань і системи баз даних);

– принцип сумісності (забезпечує здатність взаємодії ІСУ різних видів, рівнів у процесі їх спільного функціонування);

– принцип стандартизації й уніфікації (орієнтує на необхідність застосування типових, уніфікованих і стандартизованих елементів функціонування ІСУ);

– принцип ефективності (полягає в досягненні раціонального співвідношення між витратами на створення ІСУ та цільовим ефектом, одержаним при її функціонуванні).

Враховуючи особливості організаційної структури та, як наслідок, специфічне коло необхідних функціональностей для суто корпоративного підприємства, ми виокремлюємо додатково:

– принцип незалежності (гарантує однакове виконання одних і тих самих програмних процедур, представлення інформації тощо, незалежно від особи користувача);

– принцип безперервності (мінімізує часові втрати від «простою», наприклад: під час зведення великого масиву даних; при одночасній роботі значної кількості співробітників та ін.).

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що інформаційні технології як інструмент підвищення ефективності підприємницької діяльності необхідно використовувати продумано і виважено. Нехтування критеріями та принципами вибору інформаційних технологій управління корпоративним підприємством призводить до негативних наслідків, як кількісних (втрати часу та економічної вигоди), так і якісних (порушення організаційної цілісності бізнес-процесів тощо).

Список літератури

1. Нетреба І. О. Вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища на впровадження та розвиток інформаційної системи управління підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2014/ Economics/6_168131.doc.htm.

2. Дикий А. П. Особливості вибору програмного забезпечення для комп'ютеризації бухгалтерського обліку великих підприємств / А. П. Дикий, Ю. Д. Довгаль // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2008. – № 4

(46). – С. 61 – 70.3. Шевченко Ю. В. Проблеми впровадження інформаційних технологій на підприємства різних форм бізнесу / Ю. В. Шевченко // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 190 – 194.

4. Святненко В. Практичні аспекти впровадження інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах / В. Святненко, І. Нетреба // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 137. – С. 26 – 31.

УДК 378.1

Кругова В. М.
викладач житлово-комунального коледжу,
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ПРИ ВИВЧЕННІ ЕКОНОМІКИ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Математика – наука про кількісні відношення й просторові форми дійсного світу. У нерозривному зв'язку із запитами економіки, науки і техніки запас кількісних відношень і просторових форм, які вивчає математика, безперервно розширюється.

Для студентів між двома дисциплінами «математика» і «економіка» лежить велика прірва. На заняттях математики студенти настільки звикли до рішення абстрактних математичних завдань, що поява прикладних задач постійно заганяє їх в глухий кут.

При введенні основних понять віддається перевага класичному підходу. Так, наприклад, поняття неперервності функції розглядається після поняття границі, визначений інтеграл визначається як границя інтегральної суми тощо. Всюди, де це можливо, даються геометричний та економічний зміст математичних понять (наприклад, похідної, інтеграла тощо), наводяться математичні формулювання економічних законів (закону спадаючої доходності, принципу спадаючої граничної корисності, умови оптимальності випуску продукції), розглядаються найпростіші зв'язки вищої математики з економікою (балансові моделі, граничний аналіз, еластичність функції, виробничі функції, моделі економічної діяльності тощо).

Студенти добре володіють персональним комп'ютером, а тому на заняттях з математики і економічних наук готують презентації, доповіді, проекти.

Математичні методи призначені для відображення інформаційних, фізичних процесів. При розв'язанні економічних задач застосовуються теоретичні, алгебраїчні моделі, опорні схеми, алгоритми.

Добре володіння математичним апаратом, зокрема методами математичної статистики, – повинно стати стандартом економічної освіти. Це потребує базової підготовки на основі високого рівня фундаментальних наук. Для цього необхідне отримання студентами стійкого уявлення про те, що таке математика й математична модель, у чому полягає математичний підхід до вивчення явищ реального світу, як його можна застосовувати.

Математика – це мова опису моделей досліджень , які економіка як теоретична наука використовує в якості інструментарію. Без використання досить складного математичного інструментарію неможливі наукові розробки з питань економіки.

Вивчення математичних дисциплін і їх економічних додатків, що складають основу актуальної економічної математики, дозволять майбутньому спеціалісту не тільки набути необхідних базових навичок, які використовують в економіці, але й сформувати компоненти свого мислення: рівень, кругозір і культуру. Все це знадобиться для успішної роботи й для орієнтації в майбутній професійній діяльності.

Світ, у якому ми живемо, щороку стає дедалі складнішим, динамічнішим, тому інтеграція в сучасне суспільство і знаходження свого місця в житті вимагають дедалі більших зусиль від кожної людини. Потрібно не просто багато знати, але й уміти постійно розширювати і оновлювати свої знання, відкидаючи ті, що не витримали перевірки досвідом і часом.

УДК 004.89: 65.011.56

Остапченко К. Б.
к. т. н., доцент, доцент кафедры технической кибернетики,
НТУУ «КПИ им. Игоря Сикорского»,
Лисовиченко О. И.
к. т. н, доцент, доцент кафедры технической кибернетики,
НТУУ «КПИ им. Игоря Сикорского»,
Борукаев З. Х.
д. т. н., старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник,
ИПМЭ им. Г. Е. Пухова НАН Украины

ОБЪЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННАЯ СПЕЦИФИКАЦИЯ ПРОЦЕССОВ В ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ

Повышение продуктивности решения задач организационного управления многие специалисты связывают с развитием исследований проблемы совершенствования методов и средств математического и компьютерного моделирования процессов принятия решений и создание на их основе качественно новых компьютерных систем организационного управления (СОУ). Такие СОУ, как правило, используются для адекватного представления процессов исследования механизмов функционирования организационно-технических систем (ОТС), мониторинга, анализа и прогнозирования ключевых информативных показателей, т. е. компонентов вектора состояния субъектов ОТС с учетом особенностей взаимодействия входящих в них подсистем [1].

Естественно предположить, что построение моделирующей системы в составе ОТС, которая фактически предназначена для реализации функций интерактивной адаптивной системы поддержки принятия решений (СППР), возможно только с помощью компьютерной системы, обеспечивающей возможность проектирования и построения имитационных компьютерных моделей процессов функционирования СОУ. Такая система должна включать:

– средства формального математического описания сложных субъектов СОУ и процессов их организационного взаимодействия между собой и внешней средой;

– единое информационное пространство, объединяющее средства объектно-ориентированного концептуального и информационного моделирования процессов взаимодействия сложных субъектов СОУ между собой и внешней средой;

– унифицированную систему классификаторов и справочников, структуру хранения данных, единую систему протоколов и интерфейсов;

– единые средства программирования компьютерных моделей.

Поэтому актуальной является задача построения СППР с развитыми средствами семантической обработки данных и пользовательского интерфейса проектирования компьютерных моделей и вычислительных алгоритмов для анализа и синтеза механизмов функционирования СОУ, прогноза последствий принятия решений по имплементации новых механизмов функционирования на всех уровнях управления ОТС. Подход и концепция разработки СППР, которая относится к классу интерактивных адаптивных систем, представлены в работе [2].

Одним из главных условий создания адаптивных информационных систем является унификация данных. Разработка единой системы унификации представляет собой сложную и трудоемкую задачу, для решения которой целесообразно использовать международный опыт и стандарты. Основой построения единой системы классификации и единого информационного пространства данных должна стать обобщенная информационная модель, которая единообразным способом согласно стандартам IEC [3] описывает все множество типовых физических субъектов СОУ на основе принципов объектно-ориентированного моделирования (ООМ). Следуя принципам ООМ, в такой обобщенной

информационной модели поддерживается описание физических субъектов СОУ на всех уровнях ОТС, что позволяет единообразно их представлять в информационном обеспечении системы, их свойства и связи, обеспечив тем самым возможность создания единой системы классификаторов, справочников и унификации доступа к данным.

При использовании объектно-ориентированного подхода к созданию адаптивной СППР предполагается проведение этапа объектного анализа предметной области (ПрО), а затем, на его основе, реализация этапа ООМ ПрО объекта управления. Суть такого анализа состоит в отождествлении сущностей – субъектов и процессов ПрО СОУ в виде совокупности информационных объектов, взаимодействующих друг с другом на основе принципов ООМ и разработке на их основе единой спецификации ПрО функционирования субъектов СОУ.

Предметная область – это совокупность информационных элементов-сущностей, которые характеризуют деятельность субъектов организационного управления, их состав и структуру, и позволяют описывать необходимые функциональные задачи, решаемые в системе для достижения целей управления. Предметная область SA определяется составом ее субъектов и сценариев их функционирования:

$$SA = (S, f^S, SC),$$

где $S = (C, P), S \subseteq ST \times C, P \subseteq PT \times S$ – субъекты ПрО; C – статическое свойство, идентифицирующее субъект в его классе (типе субъекта) ST; P – динамический параметр, который относится к одному из установленных в ПрО классов (типов параметров) PT и характеризует компонент вектора текущего состояния субъекта S; $f^S : S \times S \to LT$ – структура субъектов ПрО; LT — множество классов отношений (типов связей), устанавливаемых между субъектами в рамках ПрО; $SC = (O, f^O, V, M, f^V)$ – сценарии функционирования субъектов ПрО; O – расчетно-технологические операции (группы операций); $f^O : O \times O \to \{0,1\}$ – схема проведения (расчета) операций; $V \subseteq P \times D$ – показатели вычисления параметров субъекта в расчетные временные интервалы D; $M = (R_i \,|\, i = 1, n)$ – алгоритмы (правила) реализации расчетно-технологических операций, построенные на базе утверждений правил продукции R_i; $f^V : O \to V \times M$ – целевое предназначение проведения расчетно-технологических операций.

Таким образом, спецификация ПрО адаптивной СППР может быть представлена в виде семантической сети классов информационной модели, состоящей из компонентов словаря этой ПрО: субъект, свойство, состояние, параметр, показатель вычисления, сценарий, правило, утверждение, метод, оператор, формула, операнд, расчет, результат.

Выделение такой совокупности информационных классов, обладающих перечисленными характеристиками и отношениями между ними, дает возможность построить объектную информационную модель определенной ПрО и на этой основе в дальнейшем разработать унифицированную систему классификаторов и справочников, структуру хранения данных, единую систему протоколов и интерфейсов, а также единые средства программирования компьютерных моделей функционирования технологических процессов в ОТС.

Список литературы

1. Новиков Д. А. Теория управления организационными системами / Д. А. Новиков. – М.: Изд-во физ.-мат. лит., 2012. – 604 с.

2. Борукаев З.Х. Концепция построения информационно-технологической платформы проектирования систем поддержки принятия решений для организационного управления энергорынком / З.Х. Борукаев, К.Б. Остапченко, О.И. Лисовиченко // Межведомственный научно-технический сборник «Адаптивные системы автоматического управления». – 2018. – № 1 (32). – С. 3 – 14.

3. Framework for energy market communications. Part 301: Common information model (CIM) extensions for markets: IEC 62325-301:2018. – International Electrotechnical Commission, 2018. – 909 p. – (International Standard). – Режим доступа: https://webstore.iec.ch/publication/31487.

СЕКЦІЯ 16 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗНАВСТВА
SECTION 16 THEORETICAL QUESTIONS OF LAW

УДК 343.3/.7

Бойчук Д. В.
к. ю. н., доцент кафедри публічного та приватного права
факультету права та міжнародних відносин,
Київський університет ім. Бориса Грінченка

ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ ЯК ЗАХІД СПРЯМОВАНИЙ НА ПРИПИНЕННЯ, ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Сьогодення неможливо уявити без застосування заходів примусу. Багато науковців здійснюють їх класифікацію. Найпоширеніша з них розподіляє заходи забезпечення кримінального провадження залежно від мети їх застосування, зокрема: 1) заходи, спрямовані на забезпечення явки учасників кримінального провадження – виклик, судовий виклик та привід (статті 133 – 143 КПК); 2) заходи, спрямовані на встановлення обставин кримінального правопорушення та збирання і збереження доказів – тимчасовий доступ до речей і документів (статті 159 – 166 КПК), тимчасове вилучення майна (статті 167 – 169 КПК), арешт майна (статті 170 – 175 КПК); 3) заходи спрямовані на забезпечення цивільного позову – тимчасове вилучення майна (статті 167 – 169 КПК), арешт майна (статті 170 – 175 КПК); 4) заходи, спрямовані на забезпечення виконання процесуальних обов'язків – накладення грошового стягнення (статті 144 – 147 КПК); 5) заходи спрямовані на припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного, обвинуваченого щодо перешкоджання кримінальному провадженню – відсторонення від посади (статті 154 – 158 КПК), тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (статті 148 – 153 КПК), запобіжні заходи (статті 176 – 213 КПК) [1, с. 258].

Серед вищезазначених заходів, особливе місце займає захід – відсторонення від посади, який спрямований на припинення, запобігання вчиненню кримінального правопорушення.

Слід відмітити, що в КПК України 2012 р. визначення «відсторонення від посади» немає. В науковій літературі відсторонення від посади характеризується різними вченими, які дають як широке так і вузьке його визначення.

Так, у широкому розумінні, відсторонення від посади слід розуміти захід кримінально-процесуального примусу, що застосовується в передбаченому законом порядку та полягає в тимчасовій забороні підозрюваному (обвинуваченому) виконувати посадові повноваження, роботу, яку він виконував, або займатися діяльністю, якою він займався [2, с. 9]. Якщо визначати «відсторонення від посади» у більш вузькому значенні, то це захід забезпечення кримінального провадження, який полягає у тимчасовому, вимушеному недопущенні посадової особи до виконання своїх функціональних обов'язків і застосовується щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину [3, с. 200].

Аналізуючи ч. 2 ст. 131 Кримінального процесуального кодексу (надалі - КПК) України бачимо, що законодавець виділяє два види заходу «відсторонення від посади»: 1) відсторонення від посади як загальний захід забезпечення кримінального провадження (п. 4 ч. 2 ст. 131 КПК України); 2) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя як спеціальний захід забезпечення кримінального провадження (п. 4-1 ч. 2 ст. 131 КПК України). Причому останній із них був введений у КПК 21 грудня 2016 р. після прийняття Закону України «Про Вищу раду правосуддя», в якому в «Прикінцевих та перехідних положеннях» було зазначено, що у КПК України частину другу статті 131 потрібно доповнити пунктом 4-1 такого змісту: «4-1) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя» [4].

Звертаючись до п. 4 ч. 2 ст. 131 КПК України, де визначено відсторонення від посади як захід кримінального провадження, слід звернути увагу на те, що обмеження, які передбачені цим заходом, застосовуються з метою забезпечення належного порядку

кримінального провадження, відшкодування завданої злочином шкоди, а також перешкоджання продовженню злочинної діяльності, пов'язаної з трудовою діяльністю особи, та мають тимчасовий характер. Вказівка саме на «тимчасовість» застосування відсторонення від посади, на думку С. В. Завади, має бути обов'язково відображена в назві цього заходу – «Тимчасове відсторонення від посади» [2, с. 9]. Вважаємо, що таку думку слід підтримати. Причому законодавець в грудні 2016 року доповнив КПК ст. 155-1 «Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та продовження строку такого тимчасового відсторонення», де чітко наголосив на «тимчасовості» відсторонення від посади саме судді. На наш погляд, доцільно запропонувати законодавцю змінити назву загального заходу «відсторонення від посади» на «тимчасове відсторонення від посади».

Аналізуючи норми КПК, які регулюють підстави та порядок застосування відсторонення від посади, можна зробити висновок, що такий вид заходів забезпечення кримінального провадження може бути здійснено щодо особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину – щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу (ст. 154 КПК) [5].

Важливо визначити, що відсторонення від посади слід відрізняти від звільнення з роботи. Відсторонення носить тимчасовий характер та встановлюється КПК на строк до двох місяців (з можливістю продовження на підставі ст. 158 КПК України). Натомість звільнення з роботи вирішується відповідно до вимог трудового законодавства керівництвом підприємства, установи чи організації.

Науковці акцентують свою увагу на відмінностях відсторонення від посади під час кримінального провадження та відсторонення від роботи і позбавлення права обіймати певні посади. Відсторонення працівників від роботи власником або уповноваженим ним органом допускається у разі: появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони. Рішення про відсторонення у такому випадку приймається керівником органу, який видає відповідний наказ (розпорядження). Окрім цього, слід відрізняти відсторонення від посади під час кримінального провадження від позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що є видом покарання і застосовується за вироком суду до осіб, визнаних винними у вчиненні злочину [6, с. 181 – 182].

Отже, на нашу думку, відсторонення від посади слід розуміти як захід забезпечення кримінального провадження, що застосовується до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, в порядку передбаченому законодавством і полягає в тимчасовому недопущенні її до виконання нею діяльності, якою вона займалася до застосування цього заходу та спрямований на припинення, запобігання вчиненню кримінального правопорушення.

Список літератури

1. Кримінальний процес: підручник / Грошевий Ю. М., Тацій В. Я., Туманянц А. Р. та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.

2. Завада Сергій Валерійович. Відсторонення від посади як захід кримінально-процесуального примусу [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Завада Сергій Валерійович ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2014. – 19 с.

3. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

4. Про Вищу раду правосуддя: закон станом на 14 червня 2018 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2017. – № 48. – Ст. 436.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2018 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2018. – 408 с.

6. Фаринник В. І. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження: теорія та практика [Текст] : монографія / В. І. Фаринник ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Правова єдність : Алерта, 2017. – 548 с.

УДК340.1

Бондар В. В.
студентка,
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Гетьман В. О.
студент,
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Науковий керівник:
Касинюк Л. А.
доцент,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Кожна держава має свою національну правову систему. Історично склалося так, що у кожній країні діють свої правові звичаї, традиції, законодавство, юрисдикційні органи, сформувалися особливості правового менталітету, правової культури, що й об'єднується загальним поняттям «правова система». Правова система – це комплекс взаємозалежних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають внаслідок такого регулювання.

Основними сучасними правовими системами є англосаксонська, романо-германська, релігійно-традиційна.

Англосаксонська правова система притаманна Великій Британії, Канаді, Індії, більшості інших держав, що належать до Британської співдружності, а також Сполученим Штатам Америки. Вона сформувалася саме в Англії, і найсуттєвішою її ознакою є те, що основним джерелом права в ній є судовий прецедент. Судовий прецедент – рішення по конкретній справі, що є обов'язковим для судів тієї ж чи нижчої інстанції при вирішенні аналогічних справ [1]. Виділяють такі переваги прецеденту як: визначеність, здатність до розвитку, врахування конкретних обставин, практичність [2].

У країнах англосаксонської правової системи суд не лише застосовує норми права, а й створює їх. У країнах цієї правової системи немає чіткого поділу на галузі права.

Сьогодні говорять про формування єдиної правової системи західного права. У державах системи романо-германського права зросла роль закону, хоча в теорії і історично він грає роль «другої скрипки» в порівнянні з правом, створеним судами [3].

Рене Давид пропонує виділити в історії англійського права чотири основні періоди [4]. Перший період передував нормандському завоюванню 1066; другий, від 1066 року до встановлення династії Тюдорів (1845 рік), – період становлення загального права, коли воно затверджується, переборюючи опір місцевих звичаїв. Умови цього періоду мали значний вплив на правову систему, що відчувається ще й у наш час. Третій період, з 1485 до 1832 року, – розквіт загального права, однак він змушений піти на компроміс із додатковою правовою системою, що знайшло своє вираження в «нормах справедливості». Четвертий період – з 1832 року і до наших днів, – коли загальне право зустрілося з небаченим розвитком законодавства, і повинно було пристосуватися до суспільства, де постійно посилюється значення державної адміністрації. У 1832, 1833, 1852 роках відбулися радикальні реформи і модернізація права. До цього часу англійське право розвивалося в процесуальних рамках, які представляли собою різні форми позовів.

У 1873 – 1875 роках організація судів також була значно модифікована. Всі англійські суди отримали право застосовувати і норми загального, і норми права справедливості. Англійське право справедливості виникає і розвивається, починаючи з XIV століття. Поява спричинена розчаруванням у загальному праві. Так, люди починають звертатися до короля з численними петиціями про вирішення питання по справедливості. Як правило, англійські королі доручали розглядати такі петиції своїм лорд-канцлерам. Тому формально вони не були зв'язані вимогами світського загального права і могли приймати рішення «по справедливості, а не по праву». Однак закони про судоустрій уніфікували тільки порядок здійснення правосуддя по загальному праву і праву справедливості. Вони не злили норми

матеріального права. При колізії норм загального права і норм права справедливості щодо одного і того ж питання, перевага віддається нормам права справедливості.

Різка активізація правотворчої діяльності англійського парламенту на початку XIX століття, обумовлена економічними, політичними і іншими причинами, безсумнівно, сприяла зростанню кількості прийнятим парлетом актів і усвідомленню необхідності їх систематизації та уніфікації. Як наслідок цього, в Великобританії на початку XIX століття стали видаватися так звані консолідовані акти, які вбирали в себе в упорядкованому вигляді, стосовно до різних правових інститутів, норми, що містилися в раніше виданих парламентських актах.

Особливістю англійського права є те, що його система не визнає поділу на приватне і публічне право. Замість цього використовується поділ на право справедливості і загальне право. Такий поділ права в Англії розглядається як фундаментальна характеристика англійської правової системи. Пояснюється це принципом верховенства права.

Принцип верховенства права, підтверджується наступними положеннями:

– ніякий суд не має права ставити під сумнів законність прийнятих Парламентом актів;

– статут, прийнятий Парламентом, може прямо скасовувати статут, прийнятий ним раніше, або це може матися на увазі;

– метою прийняття статуту може бути внесення змін, або скасування норми загального права, або навіть перегляд вже складається судового рішення;

– згідно англійської концепції, закон досконалий у всіх відносинах: усі зобов'язані приймати його до виконання після набрання чинності, ніхто не має права скасовувати закон або припиняти його дію, не підлягає сумніву питання щодо його законності.

Держава виступає на правовому полі як один із суб'єктів права поряд з приватними особами. Таким чином, і державі, яка має переслідувати публічний інтерес, і окремим людям, які повинні мати можливість успадковувати приватні інтереси, змушені доводити в суді свою правоту щоразу, коли вони звертаються до правосуддя. Відповідно до принципу верховенства права, англійський суд не виступає на стороні держави. Рональд Уолкер зазначає, що «основою будь-якого судження про право є юридичне джерело. Юридичні джерела – це немов ворота, через які нові принципи можуть знайти вхід в право» [6].

Принцип парламентського верховенства, який діє у Великобританії, слід відрізняти від принципу верховенства закону, який утвердився в романо-германькій правовій системі. Принцип парламентського верховенства визначив статут як джерело англійського права, але не привів його до верховенства. Англійській правовій системі незнайома ієрархічна супідрядність джерел на чолі з законом. Як зазначає Зівс Л. С., «ієрархічна структура є втіленням різниці юридичної сили окремих видів джерел права в органічно цілісну систему» [7].

Особливістю англійського права є переплетення статутного і прецедентного права. Це призвело до того, що система джерел права стала вельми гнучкою. Система мобільна: при необхідності акцент легко переноситься з одного джерела на інший. Контроль над тим, що б система не була внутрішньо суперечлива, покладено на суди. Саме вони визначають «включати» або «не включати» те чи інше положення в систему чинного права. Тому ще довго статутні і прецедентні норми будуть існувати в праві Англії паралельно, а доктрини прецеденту – відігравати значну роль.

Сьогодні законодавство є головною рушійною силою правової реформи і є важливим джерелом англійського права. Окрім того, всі норми, що належать до юрисдикції сучасних судів і до процесу, є статутними. В той час, коли більша частина принципів англійського права веде свій початок від загального права і права справедливості, значна кількість деталей міститься тепер у законі [8].

Право країн англосаксонської правової системи визнається багатьма зарубіжними вченими найкращою, найбільш досконалою системою доказів. Дана система пройшла більш ніж вікове випробування і отримала визнання в багатьох країнах світу. Дане питання актуальне для вивчення, оскільки на інтелектуально-психологічному рівні формується правосвідомість конкретної людини й суспільства в цілому. Результативний рівень правової системи характеризує, з одного боку, наскільки людина як суб'єкт права освоїла правову

дійсність, як вона існує в ній, а з іншого - як сформувалися й наскільки ідентичні інтересам індивіда й суспільства різного виду режими й стани, які дозволяють уявити собі певні результати дії юридичних норм.

Список літератури

1. Давид Р. Основные правовые системы современности. М.,1976 – 301 с.
2. Романов А.К. Правовая система Англии. М., 2002 – С. 167 – 177.
3. Бойцова В. В., Бойцова Л. В. Панорама современных правовых систем. Юридический мир. – М.: Юрид. мир ВК, 2002, № 8. – С. 33 – 49.
4. Давид Р. Основные Правовые системы современности. М., – 259 с.
5. Решетников Ф.М. Правовые системы стран мира. М., 1983 – 256 с.
6. Уолкер Р. Английская судебная система. М., 1980 – 111 с.
7. Зивс Л.С. Источники права. М.,1981 – 157 с.
8. Уолкер Р. Английская судебная система. М., 1980 – 76 с.

УДК 373.5.016:34

Гонтар Д. А.
вчитель історії та правознавства,
Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 90

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Новий історичний виток у становленні й розвитку незалежної Української держави покликаний сформувати правосвідому, авторитетну націю, яка посідатиме гідне місце в системі успішних країн світу і стане рівноправним партнером міжнародного права.

Правознавство забезпечує усвідомлення людиною її правового статусу, самопізнання себе в системі правових відносин, взаємодії прав і обов'язків; дає відповідь на запитання про походження української нації; вчить з повагою ставитися до історичних завоювань з метою здобуття авторитету у взаєминах з іншими народами [1, с. 9]. Усе це неможливе без критичного мислення.

Розвиток критичного мислення учнів підносить на якісно новий рівень сприйняття міжпредметних зв'язків, що сприяє формуванню цілісної картини сучасного світу, а не окремих його фрагментів. Залежності людини від природи, зокрема від негативних змін клімату. Розвиток критичного мислення школярів також сприяє перегляду ієрархії загальнолюдських цінностей.

Критичне мислення – це здатність ставити нові запитання, добирати різноманітні аргументи, приймати незалежні, продумані рішення. Критичне мислення – це здатність креативно оцінювати будь-які судження, застосовувати нестандартні підходи під час розв'язання стандартних ситуацій. Критично мислити – це, перш за все, пам'ятати, що єдиним критерієм істини, якої людина прагне в процесі мислення, є практика [2, с. 5]. Усе це наголошує на необхідності залучення дослідницьких технологій навчання.

Використання дослідницької технології на уроках – це результат напружених пошуків та роздумів про те, як зробити учнів учасниками процесу навчання, а не пасивними слухачами. Саме тому кожен урок з використанням дослідницького методу або прийомів дослідницької діяльності – це процес спільної роботи учня та педагога, під час якої формуються умови для розвитку творчості, самовизначення та самореалізації школярів [4, с. 3]. Спробуємо проілюструвати методичні шляхи використання цієї технології на уроках з основ правознавства у 9 класі.

Найбільш цікавою для учнів формою роботи у процесі узагальнення вивченого матеріалу може стати «Школа юного детектива», яку можна організувати і як один з уроків узагальнення та систематизації знань учнів з вивченої теми, так і у вигляді позакласного заходу у рамках проведення заходів з нагоди Всеукраїнського Тижня права.

Перед початком заходу учнів потрібно розділити на дві команди («Шукачі пригод», «Знавці права») та ознайомити із «Програмою слухачів курсів юних детективів», що включає в себе

наступні розділи: «Правові системи країн світу», «Дактилоскопічний практикум», «Дешифрування», «Правознавчий сторінг», «Хімічний практикум», «Ведення слідства».

Працюючи над розділом «Правові системи країн світу», потрібно визначити країни, яким належать прапори (завдання заздалегідь готуються вчителем як роздатковий матеріал), охарактеризувати державний лад (форму правління, політичного режиму, державного устрою). Як допоміжний матеріал можна використовувати географічні карти світу з атласу. Потім кожна команда отримує маршрут, проте для цього необхідно впоратися із завданнями дешифрування. Перед вами зашифровані назви станцій і таблиця хімічних елементів Д.І. Менделеєва. Цифри означають порядкові номери хімічних елементів таблиці. Завдання кожної команди – якомога швидше дешифрувати цифровий код і дізнатися власний маршрут [3, с. 89 – 90].

Фото № 1. Робота над дешифруванням

Фото № 2. Робота над аналізом правових систем світу

Найбільший інтерес серед учнів викликає, як правило, рубрика «Хімічний практикум», де необхідно виконувати лабораторні дослідження. Перед проведенням дослідів вчителю варто наголосити, що детектив – людина спостережлива, але вона керується не лише своїми відчуттями, а й спеціальними дисциплінами, зокрема – токсикологією, оскільки часто має справу з отрутами. Спробуємо і ми відчути себе хіміками-дослідниками:

Дослідження №1. Беремо попередньо змочений спиртом папір, на якому написано олівцем текст. Підпалюємо його. «Рукописи не горять».

Дослідження №2. Написати лимонним соком на папері текст. Щоб його прочитати, потрібно розчинити у воді кілька крапель аптечного йоду та трохи змочити ним текст. Літери стануть видимими [3, с. 10].

Фото №3. Команда «Знавці права» під час хімічного практикуму

Фото №4. Команда «Шукачі пригод» під час хімічного практикуму

Наприкінці заходу кожний учасник отримує сертифікат про успішне закінчення «Школи юного детектива».

Фото № 5. Учні 9-Б класу – випускники «Школи юного детектива»

Таким чином, важливою перевагою технології критичного мислення є її відкритість щодо інших педагогічних підходів і технологій, орієнтованих на учня і педагога. Опанування технології критичного мислення вимагає повної самовіддачі, величезних затрат часу, переоцінки своєї педагогічної діяльності. Єдине обмеження: запровадження технології розвитку критичного мислення неможливе, якщо вчитель і його предмет підносяться «над» учнями, коли в центрі уваги предмет, а не людина, яку ми навчаємо і розвиваємо [2, с. 5].

Використання на уроках правознавства дослідницьких технологій сприяє виникненню в учнів емоційної реакції на основний зміст матеріалу, щодо тих цінностей, які може подати вчитель. Сила цього впливу цілком залежить від учителя, його зацікавленості, переконаності, виразності фактів, що викликають інтерес до його коментарів, від уміння узагальнювати й систематизувати матеріал так, щоб учні бачили за загальними частинами і його значення, і загальний зміст, усвідомлений як особиста цінність. Саме така цінність, набута учнями у ході виконання власного дослідження, у майбутньому стане однією з його соціальних компетентностей.

Список літератури

1. Іванюк І. В. Шляхи формування правосвідомості та правової поведінки школярів / І. В. Іванюк // Історія та правознавство. Позакласна робота. – 2016. – №11. – С. 9 – 12.

2. Машика В. Т. Розвиток критичного мислення на уроках правознавства та в позакласній роботі / В. Т. Машика. – Х.: Основа, 2017. – 111 с.

3. Правознавство. Квести / Упорядник Тодосийчук В. М. – К.: «Вид. дім «Перше вересня», 2018. – 168 с.

4. Ходак І. В. Реалізація дослідницьких технологій на уроках історії / І. В. Ходак // Історія та правознавство. – 2018. – № 19 – 21. – С. 3 – 6.

УДК 340.12

Іщик О. О.
старший судовий експерт
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних,
будівельних, земельних досліджень та оціночної діяльності
Рівненського НДЕКЦ МВС України

ОСНОВНІ РИСИ КОМПЛЕКСНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Комплексною є експертиза, що проводиться із застосуванням спеціальних знань різних галузей науки, техніки або інших спеціальних знань (різних напрямів у межах однієї галузі знань) для вирішення одного спільного (інтеграційного) завдання (питання). До проведення таких експертиз, у разі потреби, залучаються як експерти експертних установ, так і фахівці установ та служб (підрозділів) інших центральних органів виконавчої влади або інші фахівці, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах [1].

Виділимо основні риси комплексної експертизи, що дозволяють, на наш погляд, відмежувати комплексну експертизу від інших різновидів проведення експертиз.

По-перше, у комплексній експертизі дослідження об'єкта або групи об'єктів проводиться експертом або експертами, які володіють спеціальними знаннями в різних галузях знань.

По-друге, неоднотипне, але при цьому спільне дослідження, проводиться для відповіді на питання, що поставлені в ухвалі про призначення судової експертизи, і без проведення такого роду дослідження не можливо отримати відповіді на зазначені питання.

По-третє, дослідження проводиться одночасно із застосуванням всіх сфер інтегрованих наук в даній експертизі. В даному випадку зусилля експертів, спрямовані на вирішення комплексного експертного завдання, якщо ця умова не дотримується, то експертиза не може називатися комплексною.

По-четверте, формулювання загального висновку. При одноособовому проведенні комплексної експертизи ця ознака також має істотне значення, тобто, експерт, що володіє спеціальними знаннями в різних галузях науки, в тому числі суміжних об'єднує свої знання, направляючи їх на рішення експертного завдання. В цьому випадку формулювання загального висновку не представляє особливої складності, також як і визначення зони відповідальності експерта - він несе відповідальність в повному обсязі.

При комісійному проведенні комплексної експертизи провідний експерт спільно з експертами, які володіють спеціальними знаннями в різних видах експертиз, які використовувалися при проведенні дослідження, представляє висновок, який дозволяє отримати відповіді на питання, поставлені особою, що призначила експертизу. Тобто експерти, які мають знання в суміжних областях наук, спільно формулюють загальний висновок. При комплексній експертизі висновок формулюється таким чином, щоб в нього були включені: узагальнення результатів всіх проведених досліджень в рамках даної комплексної експертизи і відповіді на загальні питання, заради яких, власне, і призначалася комплексна експертиза [2, с. 371].

По-п'яте, розподіл відповідальності між експертами при проведенні комплексної експертизи в комісійному складі, тобто кожен експерт підписує ту частину дослідження, яку він особисто проводив, формулює висновки з цієї частини і несе за це відповідальність, в подальшому, він може брати участь у формулюванні загального висновку при певних умовах.

По-шосте, наявність експерта-організатора при рівному статусі експертів при проведенні експертизи. Звісно ж, що експерт-організатор - в певному сенсі процесуальна фігура, на яку покладається функція взаємодії з керівником експертної установи, а при його відсутності – з особою, що призначив експертизу. Керівник судово-експертної установи повинен мати право самостійно визначати експерта-організатора в разі колегіального проведення комплексної експертизи.

Отже, однією з причин широкого поширення комплексної експертизи є все більш вузька спеціалізація експертів, причому це явище носить глобальний характер, відноситься не тільки до експертної діяльності. У наш час розвиток науки на такому високому рівні, що освоїти його людині неможливо (або, у всякому випадку, досить складно). Цей об'єктивний процес не міг залишити поза увагою і судову експертизу. Ускладнення технології експертного виробництва також породжує певну спеціалізацію експертів в межах однієї спеціальності.

Список літератури

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. Затверджено Наказом Міністерства юстиції України 08.01.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5 , із змінами внесеними Наказом Міністерства юстиції України від 27 липня 2015 року № 1350/5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98.

2. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. – 2-е вид, перероб. і доп. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. – 480 с.

УДК 347.9

Ковтуненко В. В.
студент,
Київський державний коледж туризму та готельного господарства
Науковий керівник:
Коросташивець Ю. Г.
к. ю. н., голова циклової комісії правових дисциплін,
Київський державний коледж туризму та готельного господарства

АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ: ЗАГРОЗА ПРАВУ НА ЗАХИСТ ЧИ НОВІ МОЖЛИВОСТІ ОБСТОЮВАННЯ ПРАВ?

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про захист економічної конкуренції» монополізація – досягнення суб'єктом господарювання монопольного становища на ринку товару, підтримання або посилення цього становища. Дане слово викликає, насамперед, негатив. І це не дивно. Монополія тягне за собою високі ціни, гальмування прогресу, придушення конкуренції. Увесь світ бореться за збільшення кількості гравців на ринках. Тоді чому Україна, яка взяла курс на цивілізоване суспільства, впроваджує монополію у найважливішій правозахисній сфері?

Монополізація адвокатських послуг, яка полягає у передачі права на представництво в судах виключно адвокатам (якщо не враховувати компетентних осіб, як-от прокурорів), уведена Законом про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 2 червня 2016 року. Попри обурення юридичної спільноти та громадян, які виявилися неготовими до таких змін, у Висновку від 30 січня 2016 року Конституційний Суд України наголосив, що законопроект відповідає Конституції України [1], тому Закон у найкоротші строки було прийнято і визначено поступовість впровадження: з 1 січня 2017 року виключно адвокатами здійснюється представництво у Верховному Суді, з 1 січня 2018 року – в судах апеляційної інстанції, а з 1 січня 2019 року почало діяти положення щодо виключного представництва адвокатами в судах першої інстанції [6]. Ті самі зміни були внесені й у процесуальні кодекси. Так, ст. 60 ЦПК України визначено, що представником у суді може бути адвокат або законний представник.

Якщо брати судову практику до реформи, то обов'язкова участь адвоката в судовому процесі (окрім кримінальних проваджень) не передбачалася. Обстоювати права могли як адвокати, так і юристи без адвокатського статусу, чим вони й займалися. З початку 2019 року юристи без адвокатського посвідчення зможуть представляти інтереси лише у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена (ст. 131-2 Конституції України).

Прихильники монополії адвокатури стверджують, що реформа заснована на міжнародному досвіді, спрямована на впорядкування та приведення до світових стандартів ринку юридичних послуг за аналогією розвинених країн шляхом:

– підвищення статусу адвоката;

– зростання якості юридичних послуг шляхом введення професійної відповідальності для усіх учасників ринку;

– оскільки законодавством визначено, що одним із обов'язків адвокатів є підвищення професійного рівня (ст. 33 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), монополія повинна забезпечити уникнення необґрунтованих позовів, затягувань процесів, порушень строків, неналежно оформлених документів тощо;

– сприяння реалізації принципу рівності в процесі, адже юристи позбавлені багатьох прав, які належать адвокатам;

– усунення конкуренції з юристами на ринку судового представництва.

Незважаючи на зазначені плюси, монополія адвокатури спричинить і значну кількість негативних наслідків. Так, зокрема:

– учасники процесів позбавляються гарантованого Конституцією України права вільного вибору захисника. Одночасно, положення про обов'язковість участі адвоката у

процесі можна тлумачити як нав'язування адвокатських послуг на рівні держави. Відтепер Україна – єдиний світовий приклад закріплення монополії недержавної самоврядної організації, як адвокатура, на рівні Конституції;

– в Україні спостерігається нестача адвокатів, особливо в регіонах. За даними Асоціації адвокатів України в нашій державі на населення в 40 млн. припадає приблизно 35 тис. професійних захисників, тоді як в європейських країнах сума коливається в районі 60 – 100 тис. [7];

– уже зараз спостерігається значна черга за адвокатським свідоцтвом. Що станеться після монополізації ринку – страшно подумати;

– оплата – напевно, найголовніший аргумент противників монополізації. Навіть зараз, коли у адвокатів існує конкуренція з кваліфікованими юристами, багато громадян не можуть дозволити собі судову тяганину через неможливість сплатити за адвокатські послуги. Для формування якісного ринку знадобиться немало років, аби кількість адвокатів сягнула європейського рівня. До того моменту із відсутністю конкуренції правозахисники зможуть як завгодно впливати на ціни;

– обмежений перелік осіб і категорій справ для надання безкоштовної юридичної допомоги, що, з урахуванням низького рівня життя, може позбавити значну частину населення будь-якої юридичної допомоги;

– неналежно регламентовано перелік справ, на які монополія адвокатури не поширюється. Абсолютно незрозуміло, що слід мати на увазі під «малозначними спорами»? І хто визначатиме, який спір є значним, а який не дуже? І якщо «малозначність» у матеріальних спорах визначити можна, виходячи із ціни позову, то у нематеріальних спорах таке визначення проблематичне;

– консервування проблем адвокатури, яку викличе відсутність конкуренції;

– крах корпоративного представництва. Діяльність корпоративних зведеться до роботи діловода та, можливо, сприяння роботі адвоката.

Чим же апелюють критику розробники реформи? Як уже зазначалося, насамперед, міжнародним досвідом. І дійсно, монополія адвокатури діє в переважній кількості європейських країн, США, Канаді, Австралії, де професіоналізм правозахисника стоїть на першому місці. При цьому монополія адвокатури може бути як абсолютною (Велика Британія, Іспанія), тобто такою, яка поширюється на всі види судочинства, так і частковою (Швейцарія, Нідерланди). В деяких країнах, наприклад, в Японії, монополія адвокатури взагалі передбачає кримінальну відповідальність для тих, хто надає юридичні консультації не маючи статусу адвоката. Однак, вивчаючи системи адвокатури зарубіжних країн, не можна звести їх до єдиного стандарту. Кожна країна має специфічні особливості. Так, наприклад, у Великій Британії адвокати діляться на барістерів та солісіторів. Як перші, так і другі мають статус адвокатів, однак другі не мають права представляти інтереси сторін у судах, а лише надають послуги із консультування. У Німеччині статус адвокатів мають майже всі юристи. Після отримання вищої освіти та проходження стажування вони мають право стати адвокатами, просто подавши документи до адвокатської палати.

Справедливо зазначити, що практика введення монополії адвокатури використовується не усіма цивілізованими країнами. Наприклад, у Швеції усі громадяни можуть бути представниками у суді. Вони повністю вільні у виборі того, як отримувати юридичні послуги (власноруч себе захищати, звертатися до друзів, адвокатів), і держава навіть не вважає за необхідність змінювати цього. Схожі ситуації у Фінляндії та Норвегії. І правові системи даних країн не можна назвати неефективними, тому правильна регламентація усіх аспектів організації юридичної спільноти та ефективний контроль з боку держави – ось головний критерій ефективної юриспруденції, а не різного роду монополії.

Не можна категорично відкинути позитивні моменти реформи, спрямовані на підвищення якості надання юридичних послуг, а також становлення в Україні повноцінної юридичної (правничої) професії. Водночас, відкидати негативні сторони також не варто. Законодавцю треба виходити не тільки з принципу, що «в суді представляти інтереси мають лише адвокати, бо так роблять майже у всьому світі», а враховувати особливості правового поля України, а також можливості як держави та суспільства, так і представників

професійної спільноти, які сьогодні не є повноцінно готовими до настільки кардинальних та погано обдуманих змін.

Список літератури

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності доопрацьованого законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-16.
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
3. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Теорія адвокатури» для студентів І курсу магістратури денної форми навчання / Уклад.: Т. Б. Вільчик, А. В. Іванцова, Я. О. Ковальова та ін. – Х.: Нац. юрид.ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. – 36 с.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – ст. 282 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.
5. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – ст. 532 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19.
6. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 12. – ст. 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14.

УДК 340.1

Максуров А. А.
к. ю. н., дацэнт,
выкладчык Кіеўскага нацыянальнага універсітэта імя Тараса Шаўчэнкі

КААРДЫНАЦЫЙНЫ НОРМЫ ПРАВА У КАНСТЫТУЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Праблематыка забеспячэння міжведамаснага ўзаемадзеяння (каардынацыі) органаў дзяржаўнай улады паміж сабой і з любымі іншымі суб'ектамі права пры супрацьдзеянні унутраным і вонкавым пагрозам бяспекі сёння асабліва актуальная і значная.

Каардынацыя выступае тут як найбольш значная і дасканалая форма міжведамаснага і межсубъектного ўзаемадзеяння. Мы лічым, што гэта нябачны рэзерв сістэмы, за кошт якога дзейнасць органаў дзяржавы на гэтым напрамку можа стаць больш эфектыўнай. «Каардынацыя» сёння – «моднае» юрыдык-дзяржаўнае паняцце. Калі звярнуцца да інтэрнэт-пошукавіку Google мы ўбачым, што слова «каардынацыя» сустракаецца ў сетцы ў не менш 6300000 выпадках, а «coordination» – 172 мільёна разоў.

Такая ўвага не выпадкова. Менавіта феномен каардынацыі дазваляе вырашыць здавалася б невырашальныя праблемы, зняць істотныя супярэчнасці, аб'ектыўна ўзнікаюць паміж людзьмі ў працэсе іх паўсядзённым дзейнасці.

Мы лічым, што ў названай частцы цалкам магчыма выкарыстоўваць замежны вопыт, напрыклад, вопыт прымянення каардынацыйнай юрыдычнай тэхналогіі ў названай сферы ў дзяржаўным праве краін Еўропы, у прыватнасці, у Беларусі, у яе канстытуцыйным заканадаўстве.

У Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь [1] прысутнічаюць каардынацыйныя нормы.

Перш за ўсё, у самой прэамбуле да Канстытуцыі пазначана: «Мы, народ Рэспублікі Беларусь (Беларусі) ..., жадаючы забяспечыць грамадзянскую згоду ..., прымаем гэту Канстытуцыю – Асноўны Закон Рэспублікі Беларусь.

У сілу часткі 5 артыкула 13 Закона дзяржава ажыццяўляе рэгуляванне эканамічнай дзейнасці ў інтарэсах чалавека і грамадства; забяспечвае накіраванне і каардынацыю дзяржаўнай і прыватнай эканамічнай дзейнасці ў сацыяльных мэтах.

На падставе часткі 4 артыкула 100 Канстытуцыі, калі пагаджальнай камісіяй не прыняты ўзгоднены тэкст законапраекта, Прэзідэнт, альбо, па яго даручэнні, Урад могуць запатрабаваць, каб Палата прадстаўнікоў прыняла канчатковае рашэнне. Закон лічыцца прынятым Палатай прадстаўнікоў пры ўмове, што за яго прагаласавала не менш як дзве трэці ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў.

Акрамя прэамбулы і ў самім тэксце Канстытуцыі вельмі шмат гаворыцца пра грамадзянскую згодзе і недапушчальнасці яго парушэнні.

Напрыклад, у сілу часткі 2 артыкула 16 Канстытуцыі забараняецца дзейнасць рэлігійных арганізацый, іх органаў і прадстаўнікоў, якая накіравана супраць суверэнітэту Рэспублікі Беларусь, яе канстытуцыйнага ладу і грамадзянскай згоды ...

Традыцыйна ў Канстытуцыі Беларусі, як і ў канстытуцыях іншых еўрапейскіх краін, шмат так званых «нормаў аб згодзе», не ўсе з якіх адносяцца да каардынацыйным ў вузкім сэнсе гэтага слова.

Так, у сілу пунктаў 6, 8, 9 артыкула 84 Канстытуцыі, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь 6) са згоды Палаты прадстаўнікоў прызначае на пасаду Прэм'ер-міністра; 8) са згоды Савета Рэспублікі прызначае на пасаду Старшыні Канстытуцыйнага Суда, Старшыні Вярхоўнага Суда, Старшыні Вышэйшага Гаспадарчага Суда з ліку суддзяў гэтых судоў; 9) са згоды Савета Рэспублікі прызначае на пасаду суддзяў Вярхоўнага Суда, суддзяў Вышэйшага Гаспадарчага Суда, Старшыні Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў, Генеральнага пракурора, Старшыні і членаў Праўлення Нацыянальнага банка.

У сілу артыкула 94 Канстытуцыі паўнамоцтвы Палаты прадстаўнікоў могуць быць датэрмінова спынены пры адмове ў даверы Ураду, выразе вотуму недаверу Ураду або двухразовай адмове ў дачы згоды на прызначэнне Прэм'ер-міністра.

На падставе пункта 4 артыкула 97 Канстытуцыі Палата прадстаўнікоў дае згоду Прэзідэнту на прызначэнне Прэм'ер-міністра.

Як гэта прадугледжана пунктам 2 артыкула 98 Канстытуцыі, Савет Рэспублікі дае згоду на прызначэнне Прэзідэнтам Старшыні Канстытуцыйнага Суда, Старшыні і суддзяў Вярхоўнага Суда, Старшыні і суддзяў Вышэйшага Гаспадарчага Суда, Старшыні Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў, Генеральнага пракурора, Старшыні і членаў Праўлення нацыянальнага банка.

Артыкул 99 Канстытуцыі паказвае, што законапраекты, вынікам прыняцця якіх можа быць скарачэнне дзяржаўных сродкаў, стварэнне або павелічэнне расходаў, могуць уносіцца ў Палату прадстаўнікоў толькі са згоды Прэзідэнта або па яго даручэнню - Урада.

Па патрабаванню Прэзідэнта або, з яго згоды, Урада Палата прадстаўнікоў, Савет Рэспублікі на сваіх пасяджэннях прымаюць рашэнні, галасуючы ў цэлым за ўвесь унесены Прэзідэнтам або Урадам праект або яго частка, захаваўшы толькі тыя папраўкі, якія прапанаваныя або прынятыя Прэзідэнтам або Урадам.

У артыкуле 102 Канстытуцыі адзначана, што на працягу тэрміну сваіх паўнамоцтваў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў і члены Савета Рэспублікі могуць быць арыштаваныя, іншай выявай пазбаўленыя асабістай волі толькі з папярэдняй згоды адпаведнай палаты ...

У частцы 4 артыкула 106 Канстытуцыі вызначана: прэм'ер-міністр прызначаецца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь са згоды Палаты прадстаўнікоў. Рашэнне па гэтым пытанні прымаецца Палатай прадстаўнікоў не пазней чым у двухтыднёвы тэрмін з дня ўнясення прапановы па кандыдатуры Прэм'ер-міністра. У выпадку двухразовай адмовы ў дачы згоды на прызначэнне Прэм'ер-міністра Палатай прадстаўнікоў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь мае права назначыць выконваючага абавязкі Прэм'ер-міністра, распусціць Палату прадстаўнікоў і прызначыць новыя выбары.

Згодна з часткай 2 артыкула 116 Канстытуцыі шэсць суддзяў Канстытуцыйнага Суда назначаюцца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь, шэсць суддзяў выбіраюцца Саветам Рэспублікі. Старшыня Канстытуцыйнага Суда прызначаецца Прэзідэнтам са згоды Савета Рэспублікі.

Таксама і ў артыкуле 126 Канстытуцыі ўказана, што адзіную і цэнтралізаваную сістэму органаў пракуратуры ўзначальвае Генеральны пракурор, які назначаецца Прэзідэнтам са згоды Савета Рэспублікі.

Наогул, у Рэспубліцы Беларусь шырока выкарыстоўваюцца менавіта каардынацыйныя механізмы для прававога рэгулявання дзейнасці сродкаў масавай інфармацыі, грамадскіх арганізацый, у тым ліку палітычныя партыі і рэлігійныя арганізацыі, і іншых аналагічных утварэнняў.

Між тым, у каардынацыйнай юрыдычнай тэхналогіі Рэспублікі Беларусь ёсць і недахопы, якія адбіваюцца ў недастаткова шырокай сферы прымянення каардынацыйных нормаў.

Спіс літаратуры

1. Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь // http://worldconstitutions.ru/?p=131&page=3.

УДК 340.1

Малихіна А. А.
студентка,
Національний авіаційний університет,
Манько Я. О.
студентка,
Національний авіаційний університет,
Шапенко Л. О.
к. ю. н., доцент кафедри теорії та історії держави та права,
Національний авіаційний університет

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ З ОГЛЯДУ НА СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні поняття «Правовий нігілізм» не є чимось новим для всіх громадян нашої країни. Хоча не всі українці є свідомими щодо значення та ролі цього поняття. Світ потребує загальноприйнятого механізму дії та забезпечення кожної держави, як правової, не лише юридично, але й фактично. В Україні з 1996 створені засади становлення держави як правової. Виражено це в ст. 1 Конституції України: «Україна є суверенна, незалежна, демократична , соціальна, правова держава». Але це лише загальні конституційні засади. Таку державу ще необхідно побудувати, забезпечивши усе вище згадане належним чином.

Одним із провідних принципів правової держави є принцип верховенства права, що закріплений в статті 8 Конституції України, який виражається не лише у дії Конституції України, але інших правових актів нашої держави. На жаль, цей принцип часто ігнорується не лише пересічними громадянами, але й службовими та посадовими особами. І це нехтування вже є наслідком недотримання іншого, не менш важливого принципу правової держави, як принцип високої правової культури громадян. Правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового процесу і відбивають у правовій формі стан свободи особи, інші соціальні цінності [1, с. 69].

Процес побудови правової культури є досить тривалим і складним, але надзвичайно важливим. Правова культура зводиться до діяльності, яка відповідає прогресивним досягненням суспільства у правовій сфері та завдяки якій постійно проходить правове забезпечення самої особистості. Вона проявляється в накопичених правових цінностях, які відносяться до духовної культури, та має практичну спрямованість, як і культура управління, і складається із взаємопов'язаних елементів. Основні з них: стан правосвідомості в суспільстві (ступінь розуміння права); стан законності; стан законодавства; стан практичної роботи в галузі права.

Часто, особи, які є носіями правового нігілізму мають низький рівень правової культури та обізнаності, а також вони впевнені у вседозволеності. Отже, зі зменшенням правової культури і правової свідомості збільшується правовий нігілізм. Сучасна інтерпретація поняття цього поняття, «правовий нігілізм», полягає у визначенні його, як деформованого стану правосвідомості особи, суспільства, груп, який характеризується як усвідомлене ігнорування закону, правових цінностей [2, с. 105].

Підсумовуючи вищесказане, можна виділити деякі найхарактерніші риси сучасного правового нігілізму. Це:

– громадський та політичний безлад;

– різноманіття форм вияву від кримінальних, парламентсько-конституційних, мітингово-охлократичних, «елітарних», побутових;

– опозиційна спрямованість, регіонально-національне забарвлення;

– злиття з державним, політичним, етичним, духовним, економічним, релігійним нігілізмом, що створюють разом єдиний руйнівний процес.

Якщо розгалянути – це питання детальніше то ми можемо побачити, що існує безліч різноманітних причин появи правового нігілізму: криза суспільства, нестабільність економічна, політична, духовна та соціальна, зловживання владою вищими посадовими особами держави, правова невихованість населення, неможливість формування чіткої життєвої позиції.

Це питання досліджувала досьти велика кількість вчених, кожен по-різному інтерпретував розмунні цієї проблеми, і відповідно шляхи її вирішення. Серед основних засобів подолання правового нігілізму доцільно виділити й проведення в найкоротші строки ініційованих главою держави та урядом реформ.

Першочергове значення відводиться, звичайно, конституційній реформі, значення якої в подоланні нігілізму зумовлено її метою – підпорядкування функціонування державної влади забезпеченню й реальному гарантуванню конституційних прав громадян, утвердження законності в діяльності державних органів. Кожен із напрямів реформування повинен передбачати перелік основних законодавчих актів, необхідних для його законодавчого забезпечення. На основі вищезазначених фактів можна сформувати й інші варіанти, яким чином можливо позбутись або принаймні мінімізувати вплив правового нігілізму в країні, наприклад систематичне формування вітчизняного законодавства та прозорість механізму її функціонування [3, с. 76].

Необхідним є підвищення значення органів державної влади в суспільстві як вихідної точки в дотриманні законів. Доцільно було б, щоб органи держави влади та інші владні структури показали, що на них покладено обов'язок першочергового та постійного дотримання основних законів, який вони активно виконують.

Створення дієвої, ефективної, розгалуженої системи освіти дала б змогу почати впровадження правового виховання з раннього віку. Це зумовлено тим, що потреба в поширенні норм законів є не тільки у вищих навчальних закладах юридичного спрямування; починати потрібно з кожного юного громадянина, який у дорослому житті сприйматиме норми закону через призму обов'язковості та дотриманості [4, с. 117].

Подолання правового нігілізму – це складне завдання, що вимагає важкої, щоденної, сумлінної та системної праці не лише представників державної влади, а й усього суспільства. Шляхами подолання цього надзвичайно небезпечного явища є реалізація відповідних завдань у зазначених напрямах подолання правового нігілізму. Узагальнивши, ми дійшли до висновку, що для того, щоб позбутись правового нігілізму у населення слід:

1. Покращити якість законів та інших нормативно-правових актів. Забезпечення належної ролі закону в системі правових актів.

2. Підвищити авторитет державної влади, вдосконалення та налагодження системи правоохоронних органів і правозастосовної діяльності.

3. Підвищити рівень правосвідомості, який дозволив би закону працювати. Поліпшення системи правової інформації, професійного навчання і виховання юристів, інших посадових осіб.

4. Профілактика і попередження правопорушень, і насамперед злочинів. Це одне із основних завдань, яке покладається на органи внутрішніх справ.

5. Обосвіта і правове виховання населення. На сьогоднішній день необхідно підвищити рівень освіти в сільській місцевості, довести її до рівня міської.

Список літератури

1. Тригубенко Г. В. Пріоритетні напрями подолання правового нігілізму в Україні / Г. В. Тригубенко // Науковий вісник. – 2014. – С. 123 – 127.

2. Макарова О. В. Проблеми формування правової культури в українському суспільстві / О. В. Макарова // Право, 2015. – С. 104 – 108.

3. Марущак О. О. Правове регулювання протидії корупції в Україні та його вдосконалення / О.О. Марущак. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2015. – С. 86 – 88.

4. Копайгора І. Д. Правовий нігілізм в Україні: поняття, причини виникнення та етапи встановлення / І. Д. Копайгора, І. І. Копайгора // Форум права. – 2017. – С. 188 – 104.

УДК 341.217

Назарчук М. А.
курсант 4 курса
факультета предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций,
Университет гражданской защиты МЧС Республики Беларусь
Научный руководитель:
Пасовец Е. Ю.
к. ю. н., доцент,
доцент кафедры организации службы, надзора и правового обеспечения,
Университет гражданской защиты МЧС Республики Беларусь

INSARAG КАК СУБЪЕКТ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

В современных условиях развития международных отношений, формирующихся под влиянием совокупности таких тенденций как интернационализация, глобализация и интеграция, одним из приоритетных векторов внешнеполитической активности государств является сотрудничество в рамках объединительных образований, к которым, кроме прочего, можно отнести международные организации. В целом, вступление государств в международные организации обусловлено невозможностью решения стратегических проблем на национальном уровне, а также необходимостью консолидации имеющихся у сторон ресурсов для выполнения общезначимых задач. При этом области, в которых государства стремятся скоординировать свои усилия, характеризуются значительным разнообразием, варьируясь от содействия развитию торговых отношений до предотвращения климатических изменений.

Без внимания не остается и сфера, связанная с предупреждением и ликвидацией чрезвычайных ситуаций (далее − ЧС), которая курируется преимущественно ООН, а именно Управлением ООН по координации гуманитарных вопросов (далее − УКГВ), располагающим рядом служб, позволяющих обеспечить максимально прозрачные подходы к деятельности по обеспечению готовности и реагирования.

Одной из таких служб является INSARAG (от англ. International Search and Rescue Advisory Group), или Международная консультативная группа по вопросам поиска и спасения. Основной функцией INSARAG является содействие в вопросах координации действий между различными поисково-спасательными отрядами (далее – ПСО), которые на международном уровне реагируют на ЧС, связанные с обрушением зданий и сооружений, в основном, в результате землетрясений [2].

Обращаясь к международно-правовому статусу группы INSARAG, следует подчеркнуть, что данное образование в полной мере способно участвовать в международных публичных правоотношениях, т.е. является субъектом международного права, что подтверждается наличием у него основных признаков, характерных для субъекта международного права, а именно:

1) внешней обособленности;

2) персонификации;

3) способности самостоятельно вырабатывать волю и реализовывать ее в международных правовых отношениях [1, с. 30].

Внешняя обособленность INSARAG, прежде всего, проявляется в функционировании группы в виде отдельного образования УКГВ, обладающего собственными уникальными направлениями деятельности, закрепленными в Резолюции Генеральной Ассамблеи ООН № 57/150 «Повышение эффективности и укрепление координации международной помощи при проведении поисково-спасательных операций в городах» и Декларации Хиого.

Персонификация INSARAG связана с наличием у группы особых представительных органов – Руководящей группы, трех региональных групп, Секретариата, Специальных рабочих групп и руководителей зарубежных ПСО [3], которые постоянно взаимодействуют между собой и управляют процессом принятия решений.

Способность самостоятельно вырабатывать волю и реализовывать ее в международных правовых отношениях, или правосубъектность, выражается в нормотворческой

деятельности INSARAG, заключающейся в разработке методологии международной координации при реагировании на землетрясения, а также развитии минимальных международных стандартов для ПСО. Данные положения закрепляются в специализированных документах, базовыми среди которых являются обязательные к применению Руководящие принципы и методология проведения международных поисково-спасательных операций (закрепляют фазы цикла реагирования ПСО и их суть; последовательность и специфику действий субъектов, участвующих в ликвидации ЧС; пр.) и Технические методические заметки (напр., по вопросам передачи медикаментов и медицинского оборудования в качестве гуманитарной помощи перед демобилизацией), носящие рекомендательные характер.

Суммируя все вышеизложенное, можно заключить, что группа INSARAG обладает всеми чертами, позволяющими ей всесторонне участвовать в решении глобальных проблем, связанных с предупреждением и ликвидацией геофизических ЧС, и представляет собой стройную и ясную модель осуществления международного сотрудничества в данной сфере

Список литературы

1. Международное публичное право : уч.-метод. комплекс по уч. дисц. / Бел. гос. ун-т ; сост.: Ю. П. Бровка [и др.]. – Минск : БГУ, 2012. – 283 с.

2. Международная консультативная группа по вопросам поиска и спасения (INSARAG) [Электронный ресурс] // INSARAG. – Режим доступа: https://www.insarag.org/gl-vn-ja. – Дата доступа: 11.12.2018.

3. Structure of INSARAG [Electronic resource] // INSARAG. – Mode of access: https://www.insarag.org/about/structure#. – Date of access: 11.12.2018.

УДК 340; 342

Панова І. Ю.
к. ю. н., доцент кафедри публічного та приватного права
факультету права та міжнародних відносин,
Київський університет ім. Бориса Грінченка

ПОВНОВАЖЕННЯ СТАРОСТИ ЯК ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Інститут старости прийшов до України зовсім недавно. Впровадження його в системі місцевого самоврядування, пов’язане із європейським вектором нашої держави.

Саме поняття «староста» має різні значення. Якщо звернутися до Академічного тлумачного словника, то залежно від історичного періоду, території, його трактування були такими: 1. На Україні, в Польщі та в Литовському князівстві (у XV—XVIII ст.) староста – керівник місцевого міського чи сільського управління або самоврядування; війт; 2. У Західній Україні (до 1939 року) – начальник, голова повіту; 3. У царській Росії – голова сільської громади [1, с. 14].

На сьогоднішній день у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» в ст. 14-1 закріплено, що староста є виборною посадовою особою місцевого самоврядування [2]. Вважаємо таке визначення не чітким та не повним. В інших нормативних актах визначення старости нами не зустрічалось.

Старостою може бути обраний громадянин України, який має право голосу, тобто досяг 18 років [3,4]. Причому, в законодавстві не встановлено обмежень щодо максимального віку кандидатів на посаду старости. Натомість в Закон України «Про місцеві вибори» визначає, що старостою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку [3].

Щодо повноважень старости, то вони розпочинаються з моменту складення ним присяги відповідно до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» на пленарному засіданні відповідної сільської, селищної, міської ради, на якому відповідною територіальною виборчою комісією були оголошені рішення щодо його

обрання та реєстрації. Сам строк повноважень старости, обраного на чергових виборах, становить п’ять років [2].

Варто звернути увагу на те, що староста не може мати інший представницький мандат, суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, у тому числі на громадських засадах, займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю [2].

В законодавстві визначено такі повноваження старост, зокрема, він: 1) представляє інтереси жителів відповідного села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради; 2) бере участь у пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради та засіданнях її постійних комісій; 3) має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради, засіданнях її постійних комісій з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного села, селища; 4) сприяє жителям відповідного села, селища у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування; 5) бере участь в організації виконання рішень сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, розпоряджень сільського, селищного, міського голови на території відповідного старостинського округу та у здійсненні контролю за їх виконанням; 6) бере участь у підготовці проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу; 7) вносить пропозиції до виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради з питань діяльності на території відповідного старостинського округу виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб; 8) бере участь у підготовці проектів рішень сільської, селищної, міської ради, що стосуються майна територіальної громади, розташованого на території відповідного старостинського округу; 9) бере участь у здійсненні контролю за використанням об’єктів комунальної власності, розташованих на території відповідного старостинського округу; 10) бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного села, селища та інформує сільського, селищного, міського голову, виконавчі органи сільської, селищної, міської ради про його результати; 11) отримує від виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, необхідні для здійснення наданих йому повноважень; 12) сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному селі, селищі; 13) здійснює інші повноваження, визначені законодавством [2].

Причому при здійсненні наданих повноважень староста є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед жителями відповідного села, селища, відповідальним – перед сільською, селищною, міською радою. Староста не рідше одного разу на рік звітує про свою роботу перед жителями відповідного села, селища на відкритій зустрічі з громадянами. На вимогу не менше половини депутатів сільської, селищної, міської ради староста інформує раду про свою роботу [2].

Отже, проаналізувавши законодавство можна стверджувати, що староста є посадовою особою місцевого самоврядування, причому, виборною. Вважаємо, що законодавчо не достатньо чітко сформульоване визначення старости, тому пропонуємо своє: староста – це виборна посадова особа місцевого самоврядування, яка наділена повноваженнями, встановленими в законодавстві, має законодавчо встановлені гарантії реалізації своїх прав та несе відповідальність за свою діяльність.

Повноваження старости закріплені в законодавстві та стосуються різних сфер життєдіяльності територіальної громади, зокрема, таких як бюджетної, інформаційної, сфери благоустрою тощо. Вони не є вичерпними. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачає здійснення старостами не лише тих повноважень, які в ньому передбачені, а дозволяє виконання інших повноважень, визначених законодавством.

Список літератури

1. Науково-практичний посібник: Становлення інституту старости: перші кроки / Кол.авт.: М.І.Баюк, М.І. Войт, Т.В. Гаман, О.Г. Гуменюк, І.Б. Ковтун, Р.Б. Примуш, І.В. Рижук, Л.П. Требик, С.В. Флентін, С.В.Циц / За заг.ред. Баюка М.І. – Хмельницький: ПП МЕЛЬНИК А.А. – 2017. – С. 14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cpk.in.ua/wp-content/uploads/2017/12/Stanovlennya_institutu_starosti.pdf.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: закон станом на 10 червня 2018 року № 280/97-ВР / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 24. – Ст. 170.
3. Про місцеві вибори: закон станом на 19 березня 2017 року № 595-VIII / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 37-38. – Ст. 366.
4. Конституція України: станом на 30 вересня 2016 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.

УДК 340.1

Татаренко А. А.
студентка,
Харківський національний університет будівництва та архітектури,
Шебалкова Є. І.
студентка,
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Науковий керівник:
Касинюк Л. А.
доцент,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКА ПРАВОВА СИСТЕМА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Право – явище світової цивілізації. Кожному суспільству притаманне власне право, яке будується на історичних традиціях, віруваннях народу, рівні правосвідомості і правової культури тощо. Відповідно, різним державно-організованим суспільствам властиві різні правові системи.

В сучасній юридичній літературі даються неоднакові визначення правової системи, але слід зазначити, що поняття «правова система» охоплює комплекс правових явищ, характерних для того чи іншого суспільства.

Відомий французький компаративіст Р.Давид виділяє такі види правових систем: романо-германську, англосаксонську, релігійно-традиційну. Останню автор поділяє на окремі підвиди: мусульманську, індуську, іудейську, а також правові системи країн Далекого Сходу, Африки та Мадагаскару [1, с. 25].

Термін «правова система» в широкому значенні є тотожним терміну «правова сім'я», яке активно використовується в порівняльному правознавстві [2, с. 32].

Однією з основних та найбільш розповсюджених правових систем у сучасному світі є романо-германська правова система. Її ще називають

континентальною, тому що центром розвитку вважається континентальна Європа. До неї належать країни, правові системи яких сформувалися ще до XII століття на основі римського права. У романо-германській правовій системі (сім'ї) можна виокремити такі групи правових систем: романська (Італія, Франція, Іспанія), скандинавська (Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія) германська (Німеччина, Австрія), слов'янська (Україна, Росія, Білорусія), правова система Японії та латиноамериканська правова група (Аргентина, Бразилія, Чилі, Парагвай, Уругвай).

На відміну від англосаксонської правової системи, де найважливішим джерелом права є судовий прецедент, у державах романо-германської правової системи основним джерелом права виступає нормативно-правовий акт (закон) – офіційний письмовий документ, що містить загальнообов'язкове правило поведінки (норму права). Існує ієрархічність нормативно-правових актів. Верхній щабель цієї системи належить конституції, або, як вони називаються у деяких країнах, конституційним законам. За нормами, що містяться в конституціях, визнається найвища юридична сила. Конституції більшості країн, що

належать до романо-германської правової системи, наголошують на принципі, згідно з яким міжнародно-правові акти після їх ратифікації мають пріоритет над актами національного законодавства. Проте норми міжнародних договорів не можуть суперечити конституції.

Інші джерела права також визнаються, але мають другорядне значення. Йдеться про регламенти, декрети, адміністративні циркуляри, що видаються виконавчими органами влади.

В романо-германській правовій системі існує поділ права на публічне та приватне. Внутрішньо узгоджена система права утворюється за рахунок об'єднання норм у певні групи (інститути та галузі права).Серед провідних галузей права можна виділити: конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне та ін..

Значну роль відіграє кодифікація законодавства. Вона дозволяє упорядкувати норми права шляхом переробки чинного законодавства і створення єдиного, цілісного нормативно-правового акта. Практично в усіх країнах романо-германського правої системи ми знаходимо п'ять основних кодексів: кримінальний, цивільний, кримінально-процесуальний, цивільно-кримінальний та комерційний (торговельний). Кодексам юристи зазвичай приділяють особливу увагу, тому що вони містять норми, які регулюють найважливіші питання суспільного життя, і визначають нормативні основи тієї чи іншої галузі (інституту) законодавства. Проте існує пріоритет матеріального права над процесуальним.

Особливе положення в системі джерел займає звичай. Закон, як писаний нормативно-правовий акт, для правильного розуміння його приписів і правильного застосування в деяких випадках вимагає з'ясування змісту і спрямованості звичаю, на основі норм якого цей закон базується. Проте роль звичаю у країнах романо-германської правової системи дуже обмежена.

Суперечливою є думка щодо питання про судову практику як джерела романо-германського права. Проте аналіз реальної дійсності дозволяє зробити висновок про те, що судова практика в ряді випадків може відігравати роль допоміжного джерела права. Свідченням тому є велика кількість судових збірників і довідників, а також помітне значення і роль касаційного прецеденту у формуванні права, враховуючи прагнення юристів усіх цих країн спиратися у своїх рішеннях на закон, можна говорити про судовий прецедент лише як про деякий виняток, що не порушує основоположного принципу верховенства закону.

Для романо-германської правової системи характерним є подібність правових понять і категорій, які використовуються у кожній національній правовій системі, наявність системи загальних принципів, на яких базується правовий порядок. Деякі з них зафіксовано в законодавстві (наприклад, заборона зловживати правом, порушувати рівноправність чоловіків і жінок).

Висновки. Історичні корені романо-германської правової системи сягають римського права. На відміну від англосаксонської правової системи, де найважливішим джерелом права є судовий прецедент, у державах романо-германської правової системи основним джерелом права виступає нормативно-правовий акт (закон). Отже, пріоритет норми є характерною особливістю романо-германського права. Також характерними особливостями романо-германської правової системи, що вирізняє її серед інших правових систем світу, є ієрархічність нормативно-правових актів, їх кодифікованість, диференціація системи права на публічне і приватне, а також галузевий поділ.

У країнах романо-германської системи внутрішньо узгоджена система права утворюється за рахунок об'єднання норм у певні групи (інститути та галузі права). Для більшості країн цієї системи характерна наявність писаної конституції, норми якої мають найвищу юридичну силу в державі.

Список літератури

1. Давид Р., Жоффре-Спинози – К. Основные правовые системы современности: Пер. с франц. – М.: Междунар. отношения,1996.

2. Порівняльне правознавство: підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов; за ред. В. Д. Ткаченка. – Х.: Право, 2003.

УДК 340.122

Щербак С. В.
к. ю. н., доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства,
Сумський державний університет
Номировська Ю. В.
студентка IV курсу,
Сумський державний університет

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ДЕМОКРАТИЧНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Відповідно до Конституції України 1996 р. в Україні вперше закріплений принцип верховенства права, який належить до засадничих в системі європейських цінностей. Проте серед науковців досі відсутня єдність у розумінні цього принципу.

І. А. Малютін зазначає, що у радянській доктрині права панувала думка, що право — це зведена в закон воля панівного класу. Під правом в об'єктивному сенсі малось на увазі позитивне право (закон), яке обслуговувало панівний клас шляхом прийняття законів, які задовольняли потреби цього класу. У такому розумінні право забезпечувало примусовий порядок управління державою, мало класовий характер, що не має нічого спільного з доктриною природного права і концепцією верховенства права. Перебування України майже століття у складі СРСР значно деформувало свідомість населення та призвело до спотворення поняття «верховенство права», формалізованого його розуміння та змішування із поняттям «верховенство закону» [3, с. 65].

У переважній більшості праць верховенство права тлумачиться як принцип. Ми погоджуємося з О. Л. Богінічем, що принцип верховенства права є сьогодні однією з фундаментальних засад функціонування сучасних демократичних держав світу. Його головними складовими є верховенство права над законом, пріоритет прав особи перед правом держави, нації, службова роль держави у досягненні суспільством своїх правомірних цілей, гарантування державою реалізації громадянами своїх прав і свобод [1, с. 100]. Подібне розуміння домінує у вітчизняній правовій думці.

На думку С. П. Головатого принцип верховенства права є «надпринципом», який можна розглядати як верховенство правового закону, характеризуючи його за призначенням як верховенство прав людини в їх природному розумінні [2, с. 112].

П. М. Рабінович говорить про верховенство права як про особливий соціальний феномен: це взаємозумовлене існування та взаємно погоджена реалізація основоположних прав та обов'язків (тобто природних соціальних можливостей і необхідностей) людини, а також людських спільнот, об'єднань й усього суспільства [4].

Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях виділяє такі вимоги, що є складовими принципу верховенства права. До них, зокрема, належать: визнання пріоритетності, визначальної ролі прав людини в діяльності держави; поширюваність цієї пріоритетності, на діяльність усіх без винятку органів держави, зокрема й органів прокуратури; правова впевненість, визначеність положення людини в тій ситуації, в якій вона перебуває; неприпустимість затримання особи на невизначений і непередбачуваний термін, якщо воно не грунтується на законі чи судовому рішенні; обсяг будь-якого правового розсуду і спосіб його здійснення повинні бути достатньою ясністю визначені законом; майже безвиняткова можливість доступу до Суду; підпорядкованість судовому рішенню всіх органів держави, безвиняткова обов'язковість його виконання будь-якими органами і посадовцями; можливість скасування вищим судом рішення нижчого суду, яке не набрало законної сили; незмінність, неоспорюваність остаточного судового рішення, яке набрало законної сили; закони повинні змістовно відповідати правам людини, бути доступними людині, достатньо ясними, зрозумілими, передбачуваними.

На нашу думку, верховенство права – це основоположний принцип, який передбачає підкорення усіх гілок державної влади природним, невідчужуваним правам людини. Це означає прийняття законів, які відповідають основоположним правам і свободам людини і громадянина та принципам природного права, зокрема принципу справедливості, чіткість і зрозумілість законів; доступність правосуддя та розгляд справи справедивим, неупередженим судом, обов'язковість виконання судових рішень та можливість їх оскарження; діяльність органів виконавчої влади лише в межах повноважень, наданих їм законом, та при суворому дотриманні прав і свобод людини.

У сучасній Україні принцип верховенства права нерідко порушується органами державної влади усіх гілок – законодавчої, виконавчої та судової, про що свідчать, зокрема, дані доповіді Державного департаменту США 2017 р. та щорічних доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Один із яскравих прикладів – Законом України «Про виконавче провадження» не передбачено звільнення від сплати авансового внеску, його відстрочення та розстрочення з урахуванням матеріального становища особи, що фактично позбавляє таку особу доступу до виконання судового рішення, а отже – права на суд, що є порушенням принципу верховенства права.

Також у контексті дієвості судового рішення доволі дискуційною є редакція п. 7 ч. 4 ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» – щодо повернення виконавчого документа без виконання, якщо виконання рішення не передбачає застосування заходів примусового виконання рішень. Це створює передумови для дискреційних повноважень органів державної виконавчої служби, коли державний виконавець фактично на власний розсуд вирішує, можливо чи неможливо застосувати заходи примусового виконання у конктерній ситуації, що призводить до створення правового вакууму щодо виконання деяких категорій судових рішень [5].

На жаль, в Україні не існує механізму, який би зобов'язував приймати закони, які відповідають принципу верховенства права з урахуванням усіх його складових. На нашу думку, ч. 1 ст. 8 Конституції України – «В Україні визнається і діє принцип верховенства права» – є досить абстрактною. Тому ми пропонуємо внесення змін до Конституції України, виклавши частину 1 статті 8 у такій редакції: «Законотворча діяльність та діяльність усіх органів державної влади здійснюється в Україні на засадах верховенства права». Також необхідно внести зміни до Закону України «Про виконавче провадження», надавши виконавцю можливість звільнити стягувача від сплати авансового внеску, відстрочити та розстрочити його з урахуванням матеріального становища стягувача. Так як розмір авансового внеску (2 відсотки від стягуваної суми) вдвічі перевищує розмір судового збору, це порушує право на виконання. Тому необхідно зменшити розмір авансового внеску до 1 відсотка від стягуваної суми.

Слід звернути увагу і на те, що верховенство права – це визнання та дотримання прав кожної людини, незалежно від її статусу. Тому слід привести стан місць позбавлення волі в Україні у відповідність до стандартів, які існують в демократичних, розвинених європейських державах. Крім того, необхідно встановити контроль за дотриманням прав і свобод людини правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування.

Список літератури

1. Богініч О. Реалізація принципу верховенства права у сучасній Україні / О. Богініч // Право України. – 2009. – № 5. – С. 100 – 101.

2. Головатий С. «Верховенство закону» versus «верховенство права»: філологічна помилка, професіна недбалість чи науковий догматизм / С. Головатий // Вісник Академії правових наук України. – 2003. № 2 – 3. – С. 96 – 113.

3. Малютін І. А. Розвиток принципу верховенства права в контексті доктрини природного права / І. А. Малютін // Адміністративне судочинство. – 2012. – № 3 – 4. – С. 61 – 68.

4. Рабінович П. Верховенство права як соціально-природний феномен / П. Рабінович // Право України. – 2010. – № 3. – С. 22.

5. Реформа виконавчого провадження: сьогодення та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 березня 2018 року) / ред. кол.: Шкляр С. В., Фурса С. Я., Снідевич О. С. – К. : Видавництво «Юстон», 2018. – 170 с.

СЕКЦІЯ 17
SECTION 17

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
PRIVATE INTERNATIONAL LAW

УДК 340.1

Гуйван П. Д.
професор Полтавського інституту бізнесу,
канд. юрид. наук, заслужений юрист України

ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СПРАВЕДЛИВОГО СУДОЧИНСТВА. ТЕМПОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Питанням правової визначеності, у тому числі в темпоральному аспекті, були присвячені окремі наукові дослідження. В першу чергу, вони базуються на основоположних ідеях встановлення справедливої правової системи, у тому числі в частині здійснення судочинства. В цьому сенсі принцип юридичної визначеності є невід'ємним елементом даної системи, який встановлює гарантування необхідності стабільного та несуперечливого правового статусу особи, а також можливість передбачення нею правових наслідків своїх дій. Він відтворений у джерелах права ЄС, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та застосовується у практиці Європейського суду з прав людини. В той же час, на переконання більшості дослідників, попри формальну кваліфікацію правової певності у якості принципу, вона все ж має не самостійне значення, а є частиною нормативного змісту конституційного принципу верховенства права.

Вивченню зазначеної проблематики у вітчизняній науковій літературі приділено ще недостатньо уваги. Особлива увага має бути приділена науковому дослідженню часових проявів даного принципу, передовсім, з огляду на практично повне нехтування ним у національній правозастосовній практиці. Так, попри чітку вказівку ст. 6 Конвенції про те, що справедливість судового розгляду, зокрема, полягає у розгляді спору упродовж розумного строку, українське судочинство практично завжди порушує дане правило, судові справи невиправдано розглядаються роками, а виконання остаточних вердиктів затягується іноді на десятиліття. То було яскраво посвідчене у справі ЄСПЛ «Бурмич та інші проти України», коли Суд, об'єднавши докупи 12140 подібних справ, констатував системність порушень щодо своєчасного виконання остаточних судових рішень в Україні[1]. Відтак досить актуальними є питання розробки теоретичних механізмів обрахування розумності строків, враховуючи ті чи інші об'єктивні та суб'єктивні чинники, що впливають на тривалість процесу. Також, з огляду на те, що Конвенція є живим механізмом, який динамічно розвивається, важливим є концептуальне напрацювання характеристик принципу належної певності правових норм та судових рішень у темпоральному вимірі. Отже нагальним є аналіз національного та міжнародного законодавства, правозастосовної практики в царині своєчасності правосуддя, очікуваності та певності застосування юридичних приписів, адаптування критеріїв, вироблених практикою Європейського суду з прав людини у його вердиктах, в тому числі проти України. На цій основі мають бути запропоновані конкретні заходи для покращення дієвості та ефективності національної правової системи.

Однією з ключових вимог визначеності права, в тому числі на етапі його судового використання, є забезпечення стабільності правового статусу особи, сталості правовідносин, гарантування передбачуваності правозастосування. З даного приводу Конституційний Суд України, вирішуючи справу про внесення змін до статті 46 Конституції України, висловив свою позицію. У висновку від 2 червня 1999 року № 2'в/993 він, зокрема, вказав, що стабільність Основного Закону є однією з найважливіших умов визначеності відносин між громадянином і державою, і це гарантує стабільність статусу громадян шляхом застосування національними судами норм Конституції, як вищого закону прямої дії. Таким чином реалізується принцип законних очікувань, спрямований на те, щоб

[1] Рішення ЄСПЛ від 12 жовтня 2017 року у справі «Бурмич та інші проти України», https://uba.ua/ukr/events/2490/

у випадках, коли особа, спираючись на конституційні приписи, очікує, що досягне певного результату, якщо буде діяти відповідно до цих норм, законні очікування будуть реалізовані та захищені. Інакше кажучи, суб'єкт має право займатись підприємництвом, реалізовувати своє право власності тощо, розраховуючи на те, що існуюче законодавство буде опосередковувати ці відносини надалі.

В темпоральному вимірі законні очікування особи реалізуються через такі елементи принципу юридичної певності, як гарантування незастосування судами нормативно-правових актів із зворотною дією у часі («заднім числом»), неможливість застосування акту, який не оприлюднений, та своєчасності винесення судового вердикту, що дасть можливість його належного оскарження або виконання. Такий підхід забезпечує невід'ємне право людини бути впевненою в тому, що її правомірні дії через деякий час не призведуть до погіршення правового становища. Та, попри недвозначну позицію Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини, порушення темпоральної визначеності при здійсненні судочинства продовжують мати місце у національному правозастосуванні. Скажімо, суддя господарського суду у справі № 917/281/16 тривалий час (понад два роки на даний момент) не виніс рішення господарського суду у тому вигляді, як це вимагає закон, попри те, що у засіданні 28 квітня 2016 року було оголошено про видання повного тексту судового рішення через п'ять днів [2]. Зазначені дії кваліфікуються Європейським судом як позбавлення права на доступ до суду. Адже останнє включає в себе юридичні, процесуальні та фізичні можливості звернення до суду, у тому числі і право на оскарження рішення.

Окремою проблемою є питання про ретроактивну дію в часі судових рішень, у тому числі і тих, які за законом мають прецедентний характер. Судові правоположення (правові позиції) містяться в різноманітних актах судів і є певними загальними правилами, які в одних випадках визнані нормами права, а в інших, попри відсутність такого визнання, фактично наближені до статусу норм, виконуючи функції тлумачення чи конкретизації норм. Разом із тим різні погляди на природу судових правоположень є до певної міри визначальними при спробі з'ясувати характеристики їхньої темпоральної дії [3, с. 2]. У британському законодавстві загальноприйнятною є зворотне застосування судових прецедентів [4, с. 131 – 132]. Натомість, Європейський суд з прав людини притримується позиції про перспективну дію своїх рішень. Не однаковими є і доктринальні підходи до цього питання. Якщо стосовно перспективної дії судових правоположень жодних різнобачень не виникає, то їхня ретроспективність викликає дискусію. Власне, таке застосування прецедентів у часі зводиться до можливості зворотного поширення на усі факти, які існували до їх створення, або лише на оцінку фактів, які існували до їх створення, але за умови, що остаточне судове рішення ще не винесене на момент оголошення нової прецедентної норми. Окремі науковці категорично заперечують необхідність взагалі застосування прецеденту «заднім числом» [5, с. 270 – 275], інші пропонують обмежувати сферу дії право тлумачних положень лише незавершеними справами [6, с. 94]. В той же час, наприклад, Л. Фуллер виступав за широке застосування прецеденту в часі, зауважуючи, що прагнення слідувати прецедентному праву зменшує можливість негативних наслідків його зворотної дії [7, с. 145].

На наш погляд, для національної правової системи найбільш прийнятним правовим підходом має бути певне обмеження темпоральної дії судових рішень стосовно минулого. Суддівське тлумачення повинне діяти вперед, хоча в повній мірі має стосуватися фактів, які мали місце до його винесення, але до прийняття остаточного судового рішення. Бо за логікою, саме задля вирішення цієї конкретної справи, спірні відносини за якою відбулися раніше, і призначене формулювання відповідного судового правоположення. Виняток із загалом перспективної дії судових тлумачень може бути зроблений для окремих рішень Конституційного Суду та, можливо, Верховного Суду, але такі виключення, як і підстави їхнього запровадження мусять бути чітко прописані в законі та мати узгодженість з основними засадами темпоральної визначеності міжнародного права.

Враховуючи, що в державі почалося оновлення судової системи, має бути проведено не лише кадрові зміни, а й кардинальне коригування правозастосовних підходів при розгляді конкретних справ. Судді повинні використовувати європейські принципи справедливого

судочинства. Зокрема, при постановці вердиктів слід досягати визначеності у застосуванні правових норм, керуючись не лише буквальним їхнім змістом, а з урахуванням вимог моральності та справедливості. З цією метою слід проводити регулярні навчання суддів стосовно застосування в українському судочинстві практики Європейського суду. В нормативному плані необхідно закріпити процесуальні норми, що пов'язані з реалізацією тих чи інших функцій, що забезпечить дієвість інструментарію з дотримання справедливості судочинства.

Список літератури

1. Рішення ЄСПЛ від 12 жовтня 2017 року у справі «Бурмич та інші проти України», URL: https://uba.ua/ukr/events/2490.
2. Рішення Господарського суду Полтавської області у справі № 917/281/16. Архів Господарського суду Полтавської області за 2016 рік.
3. Пушняк О. В. Дія у часі судових правоположень. Теорія і практика правознавства. 2015. Вип. 1 (7). С. 1 – 22.
4. Кросс Р. Прецедент в английском праве. Перевод с английского. Под общ. ред.: Решетников Ф.М. М.: Юрид. лит., 1985. 238 с.
5. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. К. : Реферат, 2007. 640 с.
6. Магазинер Я. М. Избранные труды по общей теории права. / Отв. ред. д-р юрид. наук, проф. А. К. Кравцов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2006. – 352 с.
7. Фуллер Лон Л. Анатомия права / Л. Л. Фуллер. – К. : Сфера, 1999. – 144 с.

УДК 341.9

Дао Абоубакар
магістрант,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Національний авіаційний університет

СУЧАСНА КРИТИКА ПРО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СПОРІВ

Статистика Міжнародногоу центр з врегулювання інвестиційних спорів (на англ. International Center for Settlement of Investment Disputes – ICSID) у 2018 р. підтвердила тенденцію експоненційного зростання кількості інвестиційних спорів у світі. [1, с. 7]. Глубоке дослідження з порівняльним аналізом дані статиски підказує, що зростання почалось після фінансової кризи 2008 року. Звісно навіть якщо дані також довели, що міжнародний арбітраж стає важливим інструментом для вирішення міжнародних інвестиційних спорів, цей альтернативний спосіб стогодні дуже критикується.

Насправді незважаючи на цей ентузіазм держав і інвесторів для цього методу регулювання та вирішення інвестиційних спорів є предметом багатьох зловживань.

Перш за все, слід зазначити, що міжнародний арбітраж поступово відійшов від однієї зі своїх початкових цілей сприяння економічному розвитку в країнах, що приймають інвестиції. Дійсно, надмірна жага до збагачення інвесторів поступово спотворює міжнародну арбітражну систему і навіть загрожує її авторитету. Сьогодні, з огляду на очевидну нерівність у розвитку між Північчю і Півднем або між Європою (шаб-картира для багатьох Траннаціональних компаній) і іншими регіонами світу, особливо Африкою, деякі думки навіть йдуть так далеко, що заперечують зв'язок між арбітражем інвестицій та економічним розвитком [4]. З цієї точки зору існує навіть відсутність позитивного впливу арбітражу на інвестиційні потоки і, отже, на економічний розвиток. Правильно чи неправильно, важко судити, оскільки зв'язок між інвестиційним арбітражем та економічним розвитком ніколи не був чітко встановлений беззаперечними дослідженнями.

Крім цього, легітимність самої системи вирішення спорів третейським судом є центром дебатів сьогодні. Насправді, як це логічно здається, з розвитком прямих іноземних інвестицій, міжнародні інвестори виявили жахливе зловживання системою арбітражу. Ці зловживання завдають серйозної шкоди державам через те, що переслідування, навіть незаконне чи зловмисне чи розслаблювальне проти держави, порушує міжнародний імідж. Інший вид таких зловживань який загрожує легітимість міжнародного інвестиційного арбітражу це «Treaty shopping» [2]. Це полягає у тому, що деякі інвестори зловживають

шляхом здійснення маніпулювання їх національністю з метою використання інвестиційного договору та його арбітражного механізму, який спочатку не був призначений для них.

Міжнародний арбітраж також викликає стурбованість серед держав через його «domino effect » (ефект доміно).[3] Дійсно, арбітражний процес може виявитися поганою рекламою для держав, приймаючих інвестицій. Відкриваючи арбітражну процедуру проти держави, така держава одразу отримує погану репутацію серед або перед інших потенційних інвесторів. Таким чином, деякі інвестори зловживають цим, примноживши позови проти Урядами. Це робиться проти тих держав, що вважаються «бандитськими державами», тобто держави які не дотримуються опублікованих законів, або зобов'язань, або інвестиційних договорів, або договорів. Саме це змушує професорів Флоріана Грізеля і Томаса Шульца в своїй статті в газеті «Le Monde» стверджувати, що інвестор "може в односторонньому порядку завдати значної шкоди державі, ініціюючи арбітраж проти неї, що має негативні наслідки для репутації держави» [4].

Протягом багатьох років спостерігається «інфляція» витрат у на міжнародному арбітражі. Поширення арбітражних позовів після падіння ціни за барель нафти раптово призвело до збільшення арбітражних зборів, хоча раніше воно було залишено на суверенне визначення сторін. Це, безумовно, пов'язано лише з примхами сторін, які прагнуть краще підібрати арбітрів або арбітражні інститути, а також з обсягом і величезними інтересами арбітражу. Звичайно, це не завжди відбувається так, але є передумови. Як наслідок, зрозуміло, що міжнародний арбітраж і, зокрема, інвестиції стали тим, що деякі люди називають «justice business class» тобто інструментом бізнес-класу [5]. Це є перешкодою для економічного розвитку, оскільки арбітраж може бути обов'язковим, особливо для малих і середніх підприємств у країнах, що розвиваються.

Сьогодні слабкість держави також сприяє нерівному комерційному арбітражі. Справді, інвестори, здається, бачать у арбітражі засіб бути над державами у разі виникнення спору. Безперечно, що, на жаль, декілька держав, особливо в країнах, що розвиваються, піддалися спокусливим інвестиційним пропозиціям транснаціональних корпорацій. не намагаючись обговорити інвестиційні договори та контракти. І з розвитком світової економічної ситуації, кризою цін на сировинні товари, ці ж держави пізніше усвідомлюють, що раніше укладені контракти на роялті вже не є досить вигідними з точки зору податкових надходжень. У цьому випадку деякі держави намагалися обійти, прийнявши інші національні закони про доходи від видобутку корисних копалин або ресурсів, тим самим завдаючи шкоди бізнесу транснаціональних компаній.

Крім всіх зазначених критиків міжнародного комерційного арбітражу, можна додати часті порушення прав людини великими міжнародними корпораціями в декількох країнах, які використовують арбітраж, щоб уникнути відшкодування.

Підсумовуючи сьогодніша ситуація зобов'язує глибоко продумати майбутнє міжнародного арбітражу. Саме з цієї причини можна зазначити, що міжнародний арбітраж, прагнучи до світлого майбутнього і перспектив, має бути переглянутий і переорієнтований відповідно до принципів рівних прав і соціально-економічного розвитку для інвестиційно привабливих країн. Тільки арбітраж необхідно реформуватися, щоб досягти його статус надійної альтернативи для вирішення інвестиційних спорів.

Список літератури

1. Affaires du cirdi – statistiques (NUMERO 2018). [Електроний ресурс] – Режим доступу: https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/ICSID%20Web%20Stats%202018-2%20(French).pdf.
2. Définition de Treaty shopping , [Електроний ресурс] – Режим доступу: https://www.glossaire-international.com/pages/tous-les-termes/treaty-shopping.html.
3. The domino effect, [Електроний ресурс] – Режим доступу: https://dictionary.cambridge.org/fr/dictionnaire/anglais/domino-effect.
4. Arbitrage d'investissement : corriger les modalités de fonctionnement pour éviter les abus , [Електроний ресурс] – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/idees/article/2015/07/21/arbitrage-d-investissement-corriger-les-modalites-de-fonctionnement-pour-eviter-les-abus_4692482_3232.html.
5. Les limites, risques, périls et dérives de l'arbitrage, Revue Challenges, 29 août / 4 Septembre 2013, [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://www.ohada.com/actualite/1945/les-limites-risques-perils-et-derives-de-l-arbitrage-revue-challenges-29-aout-4-septembre-2013.html.

СЕКЦІЯ 18
SECTION 18

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО
CRIMINAL LAW

УДК 343.8

Савенко Є. В.
слухач 6 курсу факультету заочного, контрактного навчання та підвищення кваліфікації працівників,
Академія Державної пенітенціарної служби України

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Впровадження інституту пробації в кримінально-виконавчу політику України на сьогодні є важливою проблемою, яка потребує негайного вирішення та дослідження, спираючись на досвід інших країн світу.

В Україні пробація є доволі молодою концепцією, історичний розвиток якої розпочався ще у XIX столітті в країнах Західної Європи й Північної Америки, коли пенальні реформи спирались на ідеї гуманізму, що призвело до висновків, що ув'язнення не призводить до ресоціалізації злочинців та уникнення повторного скоєння злочинів, що є одним з найважливіших завдань системи кримінальної юстиції України.

Прийняття 5 лютого 2015 року Закону України «Про пробацію» є важливим кроком у вирішенні зазначеного питання. У Законі чітко визначені мета, завдання, підстави, види пробації, правовий статус персоналу органу пробації та суб'єктів пробації.

Пробація – це система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого.

Метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності [1, ст.4].

Термін «пробація» може вживатися в декількох значеннях:

1) як концепція соціальної роботи з правопорушниками;

2) як ієрархічна організаційна структура;

3) як орган державної влади (служба);

4) як різновид кримінального покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, і водночас як умовне звільнення від покарання з випробуванням;

5) як специфічний процес виконання деяких альтернативних покарань;

6) стан, в якому перебуває злочинець упродовж певного терміну;

7) як певна з'єднувальна ланка між кримінальною юстицією та соціальною роботою.

Відповідно до Закону видами пробації є досудова пробація, наглядова пробація, пенітенціарна пробація.

Особливої уваги, як зазначає Ткачова О.В., потребуватиме досудова функція служби пробації, яка здійснюється на стадії розслідування злочину, під час якого про правопорушника збирається інформація та надається суду для визначення найбільш ефективного виду покарання на основі прогнозу подальшої поведінки особи та можливостей її виправлення у в'язниці чи на волі. Підготовлений службою пробації висновок сприятиме суду у винесенні правильного і справедливого вироку, а надалі сприятиме офіцерові пробації у його роботі з виправлення злочинця [2, с. 70].

Післясудова функція пробації полягає у соціально-психологічній роботі із засудженим, яка полягає у здійсненні психологічного впливу на особу яка може виявляти агресію та схильність до подальшої протиправної поведінки.

Окремо слід виділити пробацію щодо неповнолітніх. Пробація здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей неповнолітніх. Пробація щодо

неповнолітніх має бути спрямована на забезпечення їх нормального фізичного і психічного розвитку, профілактику агресивної поведінки, мотивацію позитивних змін особистості та поліпшення соціальних стосунків [1, ст. 12].

Слід зазначити, що науковці та законодавці, тлумачать пробацію по-своєму, спираючись на власне праворозуміння.

Так, Ягунов Д. В. наголошує, що пробація не є просто різновидом покарання, альтернативним ув'язненню, або особливим органом державного управління. «Пробація – це система, яка надає злочинцям можливість реформуватися. Замість того, щоб бути покараними, ці злочинці умовно звільняються під дружній нагляд досвідченого соціального працівника, відомого як офіцер пробації. Упродовж певного часу він здійснює нагляд за злочинцями, намагаючись змінити певні риси останніх. Після завершення пробаційного періоду суд переглядає справу кожного злочинця. Якщо суд переконується, що злочинець виконав свої обов'язки, він звільняється від покарання» [3, с. 60].

Дрьомін В.М. відносить пробацію до покарання й вважає, що система покарань, яка встановлена у законодавстві України, може бути поповнена пробацією. Засудження до пробації має бути самостійним видом покарання, зміст якого полягає тільки у виконанні вимог суду про належну поведінку, виконанні визначеної програми виховання і не вчинення нових злочинів. Термін такого покарання міг би становити один-два роки і мав би дискреційний характер. Пробація може поєднуватися з виконанням суспільно корисних робіт і припускає здійснення за засудженими профілактичного нагляду органами, що виконують покарання [4, с. 375]. Саме через цю призму сьогодні нерідко розглядається пробація.

Хуторська Н.Б. визначає пробацію як складний соціально-правовий інститут, який, з одного боку, є мірою покарання, яка полягає у передачі особи, визнаної судом винною у вчиненні злочину, без застосування до неї тюремного ув'язнення під нагляд спеціальної служби на певний термін і на умовах, встановлених судом, порушення яких тягне призначення тюремного ув'язнення, а з іншого боку, системою виконання даного кримінального покарання, що включає комплекс сил і засобів, спрямованих на досягнення мети ресоціалізації засуджених [5, с. 12].

Отже запровадження інститут пробації в сучасну систему кримінальної політики України є одним з найголовніших та невідкладних питань. Гуманне ставлення до злочинців шляхом їх перевиховання та соціальної адаптації в суспільстві сприятиме попередженню рецидивних злочинів.

Першочерговими кроками подальшого розвитку інститут пробації є практичне впровадження Закону України «Про пробацію» в сучасну кримінально-виконавчу систему України, створення та підтримка окремого органу Державної служби пробації, належного фінансового забезпечення, проведення навчання персоналу органів пробації, створення інформаційної системи служби пробації та електронного обліку осіб, до яких застосовано заходи пробації.

Список літератури

1. Закон України від 05 лютого 2015 року № 160-VIII «Про пробацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19.
2. Ткачова О.В. Інститут пробації в Україні: історичний досвід і сучасний стан // О. В. Ткачова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип.4. – Том 2. – С. 68 – 71.
3. Ягунов Д. В. Служба пробації: концепції, засади діяльності, організаційна структура: [конспект лекцій] / Д. В. Ягунов. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. – 173 с.
4. Дрьомін В. М. Застосування пробації як засіб декриміналізації суспільства / В. М. Дрьомін // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. – О., 2005. – Вип. 25. – С. 372 – 377.
5. Хуторская Н. Б. Институт пробации в США: уголовно-правовые, криминологические и организационно-управленческие аспекты : автореф. дисс. канд. юрид. наук. – М., 1992. – 14 с.
6. Беца О. Про створення служби пробації в Україні / О. Беца, Г. Овчарова // Відновне правосуддя в Україні. 2007. – № 1 (5). – С. 54 – 59.
7. Богатирьова О.І. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні: [монографія] / О. І. Богатирьова. – К.: Дакор, 2013. – 368 с.
8. Голіна В. В. Кримінально-виконавче право: [підручник]: за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х.: Право, 2015 – 392 с.

СЕКЦІЯ 19
SECTION 19

ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ
LOGISTICS AND TRANSPORT

УДК 656

Гула І. А.
студентка факультету економіки та менеджменту, ПФ-21,
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя
Науковий керівник:
Химич І. Г.
к. е. н., доцент,
Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТРАСПОРТНОЇ ЛОГІСТИКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Аналізуючи сучасний стан розвитку світового господарства, стає зрозуміло, що процеси глобалізації стають основною ознакою взаємодії світових економічних відносин і стають відправною точкою для розвитку економік держав світу. Процеси глобалізації характеризуються збільшенням економічного зв'язку між різними державами, що стає основою для створення спільних ринків продукції, посилення фінансових зв'язків, створення спільного інформаційного простору. У цих процесах важливу роль відіграє транспорт, за допомогою якого відбувається рух товарів як у межах держави, так і закордон. Саме транспорт виступає головним сегментом витрат на підприємствах. Недосконаліть системи транспортної логістики стає однією з головних причин збитків і навіть банкрутства підприємств. Логістику розглядають на кількох рівнях: на рівні окремих підприємств, на рівні окремої держави та на міждержавному рівні. Транспортна логістика є однією з найбільш перспективних галузей бізнесу. Мета логістики-оптимальне формування та ефективне управління товарно-інформаційно-фінансовими потоками сфер постачання, виробництва і збуту господарських систем [1].

Проблем транспортної логістики в Україні є досить багато, та серед них найважливішими є такі [2]:

– низька якість обслуговування транспорту;

– незадовільний стан рухомого складу. Наприклад, станом на 2018 рік у розпорядженні Укрзалізниці було 290 електропоїздів. При цьому 72 % з перевищеним терміном служби. Зношеність парку 86 %. Ситуація з дизельними поїздами аналогічна. Станом на 2018 рік їхня кількість становила 150. З них 94 % мали перевищений термін служби. Зношеність парку 97 %. [3] Зношеність та незадовільний стан рухомого складу не гарантує безпеку та відповідну швидкість перевезення;

– низька конкурентоздатність українських перевізників. Спираючись на досвід Польщі, можна зробити висновок, що після зміни законів, що стосуються транспорту, сфера перевезень Польщі стала привабливо для ЄС;

– неможливість раціонально обрати маршрути для перевезення;

– проблеми в організації кількох видів транспорту;

– недостатня кількість інформації про процеси перевезення;

– недосконала система страхування транспортних засобів та вантажу;

– нераціональне використання рухомого складу. Через невміння та небажання правильно комплектувати товар виникає проблема не повного використання потенціалу рухомого складу, а саме вантажопідйомності та корисного внутрішнього об'єму кузова.

Через нестабільність економіки України вирішувати проблеми потрібно на всіх рівнях логістичних потоків, починаючи із самого підприємства як мікро логістичної системи, адже саме через недосконаліть логістичної проблеми зазнають збитків саме вони. На сьогодні

найчастіше підприємства зустрічаються з проблемами у сфері постачання, серед яких є такі: великі закупівельні ціни, виконання завдань на виробничих підрозділах здійснюється невчасно, проблема неліквідів. А оскільки сфера постачання тісно пов'язана з транспортом, то саме на його стан потрібно звертати увагу при вирішенні проблем. На жаль, на більшості підприємств в Україні відсутній сучасний транспорт, який міг би відповідати європейським стандартам, низький рівень управління перевезеннями та техніко-технологічного оснащення. Тому для розвитку транспортної логістики держава має орієнтуватися на оновлення транспортної системи, яка б могла відповідати світовим стандартам.

Для кожного підприємства важливо обрати такий вид транспорту, використання якого оптимізувало витрати та час перевезення. Однак при виборі певного виду транспорту потрібно врахувати і те, як він вплине на різні логістичні операції, адже підприємство об'єднує кілька замовлень в одне для різних груп товарів [4].

Водний транспорт України відстає у розвитку від інших видів транспорту, через що водні шляхи взаємодіють з іншими видами транспорту не повною мірою. Через низький рівень взаємодії водних шляхів перевезення з автомобільним і залізничним водне транспортування певним чином ізолюється. Тому держава має проводити політику на будівництво нової, сучасної, безпечної та екологічно чистої системи водних шляхів всередині держави.

Взаємодія різних видів транспортних шляхів також дасть змогу підвищити рівень транспортної логістики України. Тому що зараз існує проблема взаємодії водного транспорту з автомобільним, в той час залізничні шляхи відстають у своєму розвитку.

При вирішенні проблеми взаємодії різних шляхів перевезення, одночасно вирішуватиметься проблема оновлення українських залізничних шляхів, оскільки вони стануть одним з головних елементів логістичного ринку України. Саме розвиток залізничних перевезень має важливе значення для розвитку транспортної системи України, згрупованого розвитку східних регіонів із західними та центральними, Для цього головними завданнями для влади стають такі: поліпшення зв'язку між різними видами транспорту, швидке будівництво нових залізничних станцій та контейнерних центрів, вдосконалення митного регулювання контейнерних перевезень.

Окрім цього важливу роль у розвитку транспортної логістики України має відігравати інформаційна підтримка процесів перевезення. На сьогоднішній день інформаційні потоки, які супроводжують процеси транспортування далекі від європейських стандартів.

Вирішення проблем у сфері транспортної політики мають велике значення для ефективного розвитку України у сфері торгівлі з іншими державами. Для їх вирішення мають скоординувати свої дії як наукові центри, так і влада і управління державою. Розвиток транспортних перевезень зараз мають досить вагоме значення для розвитку України, адже дадуть змогу покращити торгівлю з іншими державами та стати поряд з європейськими країнами у сфері надання товарів і послуг.

Список літератури

1. Смирнов І. Г. Транспортна логістика: навч. посібник / І. Г. Смирнов, Т. В. Косарева. – К.: Центр навчальної літератури. – Київ, 2018. 10 с.
2. Основні проблеми транспортної логістики в україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.srw.kspu.edu/?p=672.
3. Укрзалізниця – поточний стан, корупція та перспективи на майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://censor.net.ua/b3042893.
4. Використання транспортних засобів в логістичній системі та основні проблеми транспортної логістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vuzlit.ru/1009559/vikoristannya_transportnih_zasobiv_v_logistichniy_sistemi_ta_osnovni_problemi_transportnoyi_logistiki.

UDC 339.565

Lamonina A. V.
4-year student of the Department of Customs Affairs,
Belarusian National Technical University
Scientific Advisor:
Veremeychik O. V.
PhD in Pedagogics, Associate Professor,
Head of the Department of Foreign Languages,
Belarusian National Technical University

PECULIAR PROPERTIES OF TRANSIT REGIME IN TURKEY

International trade has grown rapidly in recent years, thanks to the progressive reduction of tariffs and quotas through successive rounds of multilateral trade liberalization. More trade means more goods crossing borders and having to comply with Customs formalities [1, p. 133]. It necessitates a need to streamline the total trading process. In other words to develop an effective transit regime which can significantly contribute to the enhancement of economic competitiveness and secure the revenue of the State.

In this context the transit regime in Turkey is considered to be rather advantageous because of its comprehensiveness and equilibrium. This fact is manifested in simultaneous coexistence of its national and international components (fig. 1).

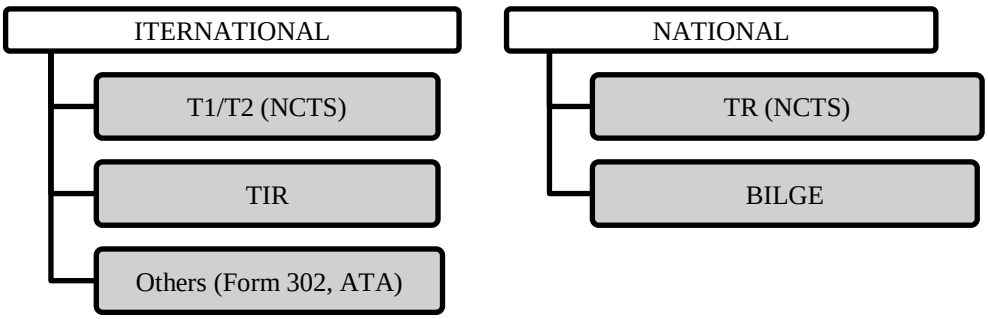

Figure 1. Types of transit regime components

Source: author's own development

The most widely spread types from the mentioned above are NCTS, TIR and BILGE.

BILGE is the main electronic platform for Turkish Customs which is connected with the application of National Transit Procedure (hereinafter – NTP) which allows movement of goods from a departure authority to an arrival authority both of which located within the Customs Territory of Turkey [2]. BILGE software utilizes ORACLE Relational Database Management Systems and consists of the following sub-modules:

– Detailed Declaration Module;
– Accounting Module;
– Tariff;
– Reference Tables (Codes of Country and Foreign Currency, Customs Codes, Bank Codes, Document Codes, Measurement Units, etc.);
– Risk Analysis and Selection Criteria;
– etc. [3, p. 306].

The NCTS (New Computerized Transit System) is used for both NTP and Common Transit Procedure (hereinafter – CTP), under which goods are moving between the 28 European Union Member States, the European Free Trade Association countries (Iceland, Norway, Liechtenstein and Switzerland) and Turkey (since 1 December 2012) and Republic of Macedonia (since 1 July 2015). While using the NCTS, special symbols are applied:

– T1 for non-Community goods;
– T2 for Community goods;
– TR for NTP in Turkey [2].

When you enter a transit declaration into the NCTS an electronic message is sent to the Customs office of departure. If your declaration is accepted the system will allocate a movement reference number. The Anticipated Arrival Record message is sent by the office of departure to the destination customs office.

Goods moving under the transit procedure must be accompanied by a Transit Accompanying Document (TAD) for presentation at destination or in case the goods are diverted, or there are any incidents during transit. The TAD can be printed out at the customs office of departure or, if your printer can accommodate barcodes, at your own premises. TADs are authenticated by the system and don't need to be stamped by customs. When the goods arrive at the destination country, it's important that the TAD is presented to customs at the office of destination, so they can inform the NCTS that the goods have arrived [4].

In brief, the NCTS is a platform, in which each process − from submitting the transit declaration to discharging of the procedure − is reflected in electronic media. It also allows Customs to communicate either with each other and economic operators via electronic messages [2].

TIR is used for non-Community countries. Nowadays Turkey is following E-TIR Concept which is based on intensified information exchange between all foreign trade actors. Such system will bring such tangible benefits as:

– additional security and risk management opportunities, thus reducing the risk of fraud;

– advanced international cooperation which will allow all actors to reduce their administrative burden and maximize the benefits of integrated supply chain management;

– speeding up the TIR procedure by lodging advanced cargo information and exchanging the information in real time.

It should be outlined that Turkish transit regime is sufficiently successful because it is based on the principles of paperlessness, traceability and appropriate balancing between trade facilitation and legitimate Customs control. From the author's point of view, the next phase of its development will be deeper harmonization of national and international components. However, this process requires creating an entirely new framework of legislation, technical regulations, economic and other standards.

References

1. Веремейчик, О. В. Английский язык для таможенников = English for Customs Officers : учебник / О. В. Веремейчик. – Минск : Вышэйшая школа, 2018. – 327 с.

2. Transit Procedure And NCTS [Electronic resource] // Republic of Turkey Ministre of Trade. – Mode of access: https://ggm.ticaret.gov.tr/frequently-asked-questions-faq/transit-procedure-and-ncts. – Дата доступа: 09.01.2019.

3. Paulus, S. ISSE 2004 – Securing Electronic Business Processes: Highlights Of The Information Security Solutions Europe 2004 Conference / S. Paulus, N. Pohlmann, H. Reimer. – Springer Science & Business Media, 2004. – 370 p.

4. Using the New Computerised Transit System (NCTS) to move goods [Electronic resource] // nibusinessinfo.co.uk. – Mode of access: https://www.nibusinessinfo.co.uk/content/ncts-when-moving-goods-under-community-transit. – Дата доступа: 09.01.2019.

УДК 658.7:656.2

Чередниченко О. Ю.
к. е. н., доцент, професор кафедри «Правові засади державної безпеки» Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
докторант кафедри «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом»
Українського державного університету залізничного транспорту

РОЗБУДОВА ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОБ'ЄДНАВЧИХ ПРОЦЕСІВ В СУСПІЛЬСТВІ

Основна функція транспортої системи країни це перевезення пасажирів та вантажів, або задоволення потреб національної економіки в перевезеннях. В той же час, якщо розглядати це питання в більш широкому сенсі, то транспортний комплекс несе

колосальне соціальне навантаження, «зв'язує» міста, населенні пункти, регіони в єдину транспортну систему шляхом надання доступу різних верст населення у задоволенні потреб з переміщення, в тому числі малозабезпечених. Саме малозабезпеченими прошарками населення легче маніпулювати, використовувати їх в «політичних іграх», в тому числі протиставити іншим.

Сучасний стан України свідчить про наявність цілої низки невирішених питань, які негативно відбиваються на загальному соціально-економічному, освітньому, культурному рівнях, для вирішення яких необхідна, перш за все, консолідація суспільства. Для зближення, розуміння друг друга, консолідації дуже важливим є спілкування, вивчення та ознайомлення з традиціями, укладом життя, культурою, історичною спадщиною різних регіонів. Світовий досвід підтверджує правоту та дієвість вказаної гіпотези.

Ефективно реалізувати вищенаведене неможливо на відстані, або в віртуальному просторі. Необхідне безпосереднє спілкування, а для цього необхідно приїздити в регіон, місто чи населений пункт. Саме транспортний комплекс і повинен бути таким засобом комунікацій, з доступними можливостями як в ціновому еквіваленті так і в якості надаваємих послуг, в їх доступності.

В сучасному світі окрім цього до транспортного комплексу держави висуваються і ще ціла низка вимог та стандартів. Серед них швидкість переміщення, безпечність пересування, можливість альтернативного вибору сучасних засобів пересування (потяг, літак, авто чи водний транспорт), розгалуженість та якість шляхів сполучення тощо. В результаті наявності цих факторів пересування, подорожі становляться не тільки доступними, а надають пасажирам моживість не замислюватися про велики відстані, незручності переміщення, відсутність комфорту. А це призводить до бажання відвідати той чи інший регіон, самому переконатися як живуть люди, як вони спілкуються з представниками інших регіонів, національностей, а не уявляти собі «картинку» під впливом засобів масової інформації чи інших засобів комунікації; необ'єкттивного висвітлення подій, настроїв, відношення к тим чи іншим процесам.

Нажаль, в Україні питання функціонування транспортного комплексу за європейськми чи кращими світовими стандартами не вирішені. Окрім популізму та зайвих галасів пианням осучаснення транспортного комплексу, його модернізацією відповідальні посадові особи не займаються. Не подолано монополію, яка б привела до здорової конкуренції між перевізниками і як слідство до надання якісних, безпечних ранпортних послуг. Це перш за все стосується залізничного транспорту чи авіаційних перевезень. Відсутній дієвий контроль з боку держави за безпекою руху, якістю надаваємих послуг, відповідним станом рухомого складу, шляхів сполучень, тарифною політекою і т.д. Менеджмент та керівні ланки транспортних підприємств і установ в останні часи прийнято комплектувати не за рахунок кадрів підготовлених профільними учбовими закладами, а за принципами «політичної доцільності», «квотності», «кумівства» та «клановості».

Слід зауважити, що окремі досягнення щодо розбудови шляхів сполучення в країні є. Це стосується, наприклад, капітального ремонту автодоріг, придбання окремих одиниць рухомого складу для залізниці, але вони кардинально ще не вирішують проблеми, а інколи взагалі компрометуються із-за корупційних скандалів.

В результаті, не використовується потенціал транспортного комплексу як об'єднавчої структури в прямом та переносном сенсі.

Тому, питання розгалуження транспортної системи є не тільки технічним, економічним, а й політичним, соціальним питанням бо саме транспортна інфраструктура, тарснпорті комунікації повинні бути важливою складовою об'єднавчого процесу в суспільств. Насамперед, інструментом спілкування, а не доставки засобів ураження.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ, МЕНЕДЖМЕНТУ, ФІНАНСІВ ТА ПРАВА

Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 4
(26 січня 2019 р.)

Українською, англійською, білоруською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 24.01.2019 р. Формат 60х90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,3
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 7081

Надруковано у ФОП Гаража М. Ф.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 414919 від 20.01.2003 р.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б

Всі права захищенні.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

ЦФЕНД ЦЕНТР ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Офіційний сайт: http://www.economics.in.ua